

זמני החג בגב העלון

העלון טעון גניזה

ערכים

הפריצה אל החופש

גם אחרי שחוק העבדות בוטל, מעטים ניצלו את ההזדמנות כדי לצאת לחופשי. למה חומות הכלא ההרסניות ביותר הן אלה הנמצאות בתוך האדם, ומה צריך לעשות כדי לשבור אותן?

לתנאים נאותים, מה רע בחיי עבד? הן אפילו בני ישראל - שתנאי עבדותם בוודאי לא היו מן המשופרים-יכולים היו להשלות את עצמם בזיכרונות נוסטלגיים אודות סירי הבשר המצרי הזכור לטוב...

והתשובה לכך היא: חירות לעולם איננה ערך בפני עצמו, אלא היא תלויה הקשר. אם מחוץ לחומות הכלא יעשה האדם בדיוק את מה שממילא היה עושה בתוכם, אין משמעות לחירותו. חירות היא הפוטנציאל לממש מטרה בעלת ערך. אם קיימת מטרה ראויה-אזי יש משמעות לחירות. אך באין מטרה-מה לי כאן ומה לי שם?

חירות אמת מצריכה הרבה יותר מאשר סילוק חומות והסרת מחסומים חיצוניים. היא בעיקרה תהליך נפשי המצריך עוגן של ערכים רוחניים למענם שווה להתאמץ. ללא חירות פנימית, גם החירות החיצונית לא תאריך ימים, שכן מצב העבדות הוא אזור נוחות מוכר וקורץ, ובהעדר עמוד שדרה רוחני לא יעמדו לו כוחותיו של האדם להתמודד לאורך זמן מול כוח המשיכה של השעבוד.

במוקדם או במאוחר הוא ימצא לעצמו רודן חדש להשתעבד לו, במקום הרודן הקודם ממנו השתחרר. השעבוד החדש אף עשוי להיות מסוכן מקודמו, שכן בעוד אזיקי הכלא המקוריים היו מוחשיים וגלויים לעין, אלה שיבואו במקומם יכולים להיות סמויים ומתוחכמים הרבה יותר.

מסתבר שלא קל להיות בן חורין אמיתי. השומים והבצלים תמיד קורצים.

שני תנאים מוכרחים להתמלא כדי שיזכה האדם לחירות אמת. ראשית, צריך את הסרת המחסומים המונעים את חירותו של האדם. אלה כוללים לא רק סורגים ובריחים חיצוניים, אלא גם אמונות שקר פנימיות; הגורמות לאדם להאמין שכוחות חזקים ממנו שולטים בו וחורצים את מעשיו. ואם כן-למה לו להתאמץ...?

שנית, צריך שתהיה לאדם מפת דרכים, בה ברור לו לאיזו מטרה שואף הוא לממש את חירותו. אחרת, משול הוא לאותו אומלל שמטוסו נחת בלב יער האמזונס. כאשר מצאו אותו אחרי חיפושים ממושכים, התברר שלמרות שהלה צעד ימים כלילות הוא לא הצליח להתרחק יותר מכמה מאות מטרים מהמטוס, שכן הוא הלך במעגלים...

היציאה מעבדות לחירות היא אפוא תהליך מרובה שלבים. תחילה צריך לעורר את הרצון הפנימי של בני ישראל למאוס במציאות העבדות ולשאוף להיות בני חורין. אחרת, במקום לצאת ממצרים היו בני ישראל עלולים להסתפק במאבק לשיפור אספקת הקס והגדלת קצבת הקישואים. בשלב שהבא יש לשבור את המחסומים הפיזיים המונעים את היציאה. אבל השלב השלישי והמכריע, הוא בהעמדת יעד רוחני שעבורו שווה להיות בני חורין.

מאוריטניה היא מדינה יוצאת דופן, בהיותה אחד המקומות האחרונים בעולם בהם עדיין נוהגת העבדות. רשמית בוטל חוק העבדות לפני שנים אחדות, אך השמועה על כך כנראה לא הגיעה לאזוני כולם; שכן מאות אלפים מתושבי מדינה אפריקנית זו עודם מוחזקים בתנאים של עבדות גמורה.

לא מכבר התראיין לתקשורת עבד מאוריטני שהצליח לברוח מעבדותו והגיע לחופי אמריקה. "איך ברחת?" נשאל האיש.

"פשוט מאוד", באה התשובה, "בוקר אחד בהיר חשבתי עד כמה אבסורדי המצב שאני צריך למלא אחר דרישותיו של האדון במקום ההפך. ניצלתי את העובדה שהאיש לא היה בבית כדי לפתוח את שער החצר ולגשת לתחנת האוטובוס הסמוכה. משם קצרה הייתה הדרך לנמל. שם עליתי על אונייה, והפלגתי אל החופש".

תמיהתו של העיתונאי הייתה ברורה. הלה ציפה לדרמה מסעירה הכוללת חיתוך גדרי תיל, בריחה מכלבי צייד אימתניים, ושחייה בנהרות שורצי תנינים. הקלות הרבה בה התרחשה הבריחה הפתיעה אותו. "אם זה כל כך פשוט, למה אלפים אחרים לא עושים את מה שעשית?" שאל.

הבעת חמלה הופיעה על פניו של העבד-לשעבר. "שאלתך מסגירה את העובדה שאינך מבין שום דבר בעבדות. שווה בנפשך שנולדת אל תוך עבדות: מהרגע שאתה זוכר את עצמך אתה עבד. ולא רק אתה. גם הורייך וגם סבך. בעצם, כל משפחתך המורחבת הינם עבדים, ותמיד היו כאלה.

"האדון שלך מסביר לך שזהו מצב העניינים הטבעי והנכון ביותר. תפקידו להיות אדון-ותפקידך להיות העבד. בנסיבות שכאלה, למה שתמצא לשנות את מצבך? הרי אתה כבר נמצא במקום הטבעי והנכון ביותר עבורך, המקום המוכר לך ביותר. למה שתחליף אותו לטובת הבלתי נודע?"

סיים אותו העבד: "טועה מי שחושב שעבדות היא שרשראות וחומות ברזל. העבדות האמיתית נמצאת, בתוך הראש".

אם נתעלם לרגע מהפוטנציאל לפגיעה וניצול הטמון במציאת קיומו של העבד-ראשית נבר: מהו בעצם החיסרון באובדן החירות?

אדרבא, אפשר לטעון כי חייו של האדם החופשי מסוכנים הרבה יותר מחייב של עבד או של אסיר. האדם החופשי צריך לקבל החלטות. הוא נושא באחריות. עליו להתאמץ ולהתגבר על בעיות שונות. אם לא ידאג לעצמו-אף אחד לא יעשה זאת במקומו.

לעומת זאת, העבד לא צריך לייגע את מוחו בשום עניין. מזונו וקיומו מוטלים על האדון. הוא לא נושא באחריות על מאומה, ולא צריך להחליט שום דבר רק למלא אחר הוראות אדונו. בהנחה שהאדון אינו אכזרי, והוא אכן דואג לו

טועה מי שחושב שעבדות היא שרשראות וחומות ברזל. העבדות האמיתית נמצאת, בתוך הראש

ערכים לילדים
הגדת

ערכים מרצי
לשנת של גאולה

ערכים מאחורי הקלעים
את פתח לו

ערכים הניצוץ היהודי
ארכה הדרך לחירות

אקטואליה בפרשת השבוע

הרב אהרון לוי

את הסיפור הבא סיפר לי יוסי, אחד משומעי ההרצאות בחוגי הבית של ערכים הפרוסים ברחבי הארץ.

משה ברנשטיין ורעייתו נישאו בערב מלחמת העולם השנייה. הם התגוררו בעיר סיגעט שברומניה, שם שרדו יחד עד שנת 1944 למנינם, עת הובלו בקרונות

בקר למחנה אושוויץ-בירקנאו, שם הופרדו. משה נשלח למחנה ההסגר באזור הגברים, מימין לשער הכניסה לברקנאו, ורעייתו למחנה הנשים, משמאלו. עם שחר, הייתה יוצאת עם אסירות נוספות לעבודות כפייה במפעל נשק שהוקם ליד מחנה ההשמדה, ושבה עימם לפנות ערב. את 'ארוחת הבוקר' שלהן היו מקבלות האסירות בשעה 10:00. מידי בוקר היה מופיע אסיר יהודי כשעל עגלתו הרתומה לסוס ניצב דוד, ממנו היה יוצק 'מרק' לפינכות שבידיהן, ותוך כדי, גם מעדכן אותן על שלום בעליהן שבמחנה הגברים.

באחד הבקרים, בעת חלוקת האוכל, כשהתקרבה אחת הנשים ובקשה להתעדכן בשלומן של אחיה, החל הסוס להשתולל. הוא נשך את האישה בזרועה בחוזקה, ולאחר מכן הטיל אותה למרחק של כמה מטרים, כשחלק מבשר ידה נותר בפיו. כשהבחין השומר הגרמני במתרחש, הוא ניגש אל האישה ואמד את מצבה. היא שכבה על הקרקע מטושטשת ושותתת דם, והשומר שהחליט שאין בה עוד תועלת, שלף את אקדחו כדי לירות בה.

באותו רגע זינקה לעברו רעייתו של משה ברנשטיין, חצצה בינו ובין האישה וביקשה ממנו שיתיר לה לטפל בה. "וורק חבלה קטנה", אמרה לו, "היא יכולה עוד לחיות, תן לי בבקשה לטפל בה". השומר צחק והשיב את האקדח לנתיקו. "את צודקת", אמר. "חבל לבזבז כדור על יהודייה. מה זה משנה אם תמות כאן או במחנה". היא קרעה רצועת בד משולי חולצתה, חסמה את הפצע המדמם, ונשאה אותה למרפאה. מאז, היא לא פגשה בה שוב.

כשהסתיימה המלחמה, מצא משה ברנשטיין את רעייתו, ויחד הם שבו לביתם, בסיגעט שברומניה. כשגילו ששכניהם השתלטו על ביתם, הבינו שאין ליהודים עתיד ברומניה. הם עלו לארץ ישראל והתגוררו ברחובות. 17 שנה לאחר מכן נפטרה גבי ברנשטיין, מותירה אחריה בעל ושלוש בנות. משה, שעבד קשה לפרנסתו, ניסה לגדלן לבדו, אך כשהבין שהדבר בלתי אפשרי, התחתן בשנית.

בדמיך חיי

מהי הסיבה לכך שהעם היהודי שורד למרות הכל? מה עושים כשכלום לא מסתדר, ומהי ההוכחה לכך שגם בתוך החושך מאיר אור גדול?

הוא נשא לאישה ניצולת שואה, והיא הייתה אמא לילדיו. באחד הימים הבחין משה ברנשטיין שלרעייתו השניה צלקת גדולה על זרועה הימנית. לשאלתו, סיפרה שזו מזכרת ממחנה העבודה. "באחד הימים, בזמן חלוקת האוכל", סיפרה, "התנפל עלי סוס וקרע חתיכת בשר מידי. כששכבתי על הקרקע, הבחנתי במעורפל בגרמני שמכוון אלי את אקדחו, אלא

את ההגדה קראו יהודים לא רק באור, אלא בעיקר בחושך

שאז חצצה בינינו מישהי שאינני מכירה, והצילה אותי. אני חבה לה את חיי. בלעדיה, לא הייתי היום בין החיים".

משה, שזכר במעומעם את הסיפור אותו סיפרה לו רעייתו הראשונה, ניגש לארון, והוציא משם את תמונתה של אשתו הראשונה.

"זו היא שהצילה אותך?"

היא הביטה בתמונה בפה פעור ו... התעלפה.

כאן פנה אלי יוסי ואמר: "הבנת הרב? היו לי שתי סבתות. הסבתא הראשונה שלי הצילה ממוות את מי שעתידה לגדל את בנותיה, ולהיות הסבתא השנייה שלי. בשואה היה חושך גדול, אך במבט לאחור, כל ניצול יוכל לספר לך על קרן האור הפרטית שלו, שבלעדיה לא היה זוכה להינצל. ושתי הסבתות שלי הן הוכחה ניצחת

לכך". "אתה צודק", הסכמתי. והאמת, שאנו גם מזכירים זאת בהגדה של פסח.

"ואעבור עלייך ואראך מתבוססת בדמיך ואמר לך בדמיך חיי ואמר לך בדמיך חיי". פסוק זה, על אף פשטותו, מעורר כמה שאלות. מי זאת שמתבוססת בדמיה? מהיו שעובר עליה ומבחין במצבה? ומה שהכי לא ברור, כיצד זה שדם הניגר מן הגוף ומסמל את אובדן החיים, דווקא בזכותו תחיה-דווקא "בדמיך חיי"?

על כך משיב רבי מנחם בן שמעון ע"ה (פרשן מקרא שהתגורר בצרפת לפני כ-800 שנה. תלמידו של הרב יוסף קמחי), שאת פסוק זה אמר הקב"ה לבני ישראל בעת שהיו משועבדים במצרים. וכך הוא כותב: "הפירוש: בעת שהיית מושלכת על פני השדה בגועל, ולא היה לך חומל שיחמול עליך, בלתי שעברתי עליך לדעת ענייניך, וראיתי אותך בסכנה ובחרפה, והבטחתיך שם, שתחיי ולא תמותי. וטעם הזכיר פעמים ואמר לך בדמיך חיי-שכן יבטיח אותה השם תמיד".

בפסוק הזה מבשר הקב"ה לעם ישראל, שאף משועבדים הם ומוטלים על פני השדה, מושפלים ונעזבים, חסרי אונים ונטולי תקווה, אין הדבר כך. גם שם "ואעבור עלייך". אפילו שם, נמצאת עימם ההשגחה. גם אם לא תמיד ניתן להבחין בה בזמן אמת. באומרו "בדמיך חיי", מבשר הקב"ה לבניו, שהגם שבדרך כלל דם הניגר מן הגוף מבשר על קץ החיים, אין הדבר כך. דווקא "בדמיך חיי". אף ש"בדמיך" את מתגוללת, אף על פי כן "חיי". אפילו בחושך הנורא תסוכך עליכם ההשגחה.

לכן מובא פסוק זה בהגדה; משום שאת ההגדה קראו יהודים לא רק באור, אלא בעיקר בחושך. יהודים קראו אותה במסעי הצלב, ובספרד של האינקוויזיציה. בימים בהם הכריחו אותם שכניהם להתאסלם, ובימים בהם חיהם היו תלויים על בלימה בשל עלילות דם. בגזירות ת"ח ות"ט, ובמחנות הריכוז שביקשו לקיים בהם "ולא ייזכר שם ישראל עוד". מה נתן להם את הכח להמשיך למרות הכל? בדמיך חיי. הידיעה שלמרות ה"בדמיך"-עם ישראל חי.

לכן אנו ממשיכים לקוראה גם היום. משום שלמרות ששבנו לארץ אבותינו, טרם זכינו לגאולה, ועדיין ישנם בינינו יהודים השרויים בצער, ומבקשים גאולה פרטית. אנחנו קוראים זאת כדי לזכור, שגם אם נראה לכאורה כי תפילותינו אינן נענות, גם אז הקב"ה אתנו. כדי שנזכור שאפילו בחושך הפרטי, יש אור. שאפילו שהכל נראה "בדמיך", אף על פי כן יש בו "חיי". ולכן נאמר פעמיים "בדמיך חיי", כדי ללמד שלא רק בעבר נהגה כך ההשגחה, אלא "שכן יבטיח אותה השם תמיד". שהנהגה זו לא התרחשה רק ביציאת מצרים, אלא גם בימינו. ולא רק לכלל האומה, אלא אפילו ליחיד.

והסבתות ברנשטיין יוכיחו.

לקביעת חברותא עם מתחזק, הצטרפו עכשיו
050-4119468 הרב ארנון אלנבוגן

אברך יקר!
האזרי ערכים מחכים לך

נקדת מבט

הרב משה לנדא

שירת החיים

מתי השירה נכתבת, ומתי היא פורצת?

לחיים! כיצד משמרים את אותה רוממות, את אותו קשר בינינו לבורא?

מתחושת הריחוף הניסית, המדבר מטיח אותנו אל קרקע המציאות. הים הסוגר על בני ישראל, 'זורק' אותם אל העולם האכזר-ללא ניסים'. בחיי היום יום יש פחד, יש דאגה, יש מבוי סתום. לא יודעים להיכן לפנות... מה נעשה אז, כשהקסם יפוג ויתמוסס?

אבל דווקא אז, כשהמדבר והים סוגרים עלינו, מתרחש הנס הגדול. הקב"ה מראה לנו שגם בשעות הקשות של הימים התובעני, תמיד הוא איתנו, וקורע לנו את הים.

שני התהליכים חשובים בחינוך לאמונה. ראשית, הניסים-חיבור חזק בהרפת אהבה, ממש כמו בניית קשר חדש בין שני אנשים. זהו תהליך הגאולה והיציאה ממצרים. בשלב השני, אחרי שהקשר מבוסס, כדי שהוא לא יפרם, הקושי-צריך להראות שגם ביומים, כשהקשר כבר הפך קצת ל'ועד בית' כשיש קשיים, אני כאן. קריעת הים מחזקת את האמונה והבטחון שלנו בהקב"ה. כשבתוך הקושי והלוא נודע, מגיעה הישועה.

זהו גם סוד השירה שפרצה דווקא אחרי קריעת הים. האם לא היה מתאים יותר שהשירה תפרוץ עת יצאו בני ישראל את שערי הברזל של מצרים? מדוע אז השירה לא פרצה?

יש משהו בשירה, שהוא דבר והיפוכו. מצד אחד, בדרך כלל השירה נכתבת בזמנים קשים. כשכותב השיר נמצא במצוקה, היצירתיות שלו פורחת. מאידך, השירה פורצת מתוך שמחה. יציאת מצרים הייתה תהליך ארוך של ניסים ואהבה, וכשאתה נמצא בתוך הטוב, גם אם פעם היה רע, גם אם עדיין יש קושי מסוים... השירה לא נכתבת. כי הטוב נמצא, או לפחות נראה לעיניים. אבל כשאתה נמצא במצוקה, באי ודאות-אז השירה נכתבת. וכשהנס מגיע בהפתעה, השירה פורצת.

בכ"ה באלול, הדליף דיפלומט גרמני, גאורג פרדיננד דוקוויץ, את התוכנית לגירוש יהודי דנמרק לידי הנס הדטופט, יו"ר המפלגה הסוציאל-דמוקרטית הדנית. הלה העביר את הידיעה למחתרת הדנית ולראשי הקהילה היהודית. היהודים ירדו למחתרת, והתחבאו אצל השכנים הדנים.

תחת ארגונה של המחתרת הדנית הוברחו היהודים מתחת לאפם של הגרמנים, אל החוף המזרחי של המדינה, ובתוך מספר ימים נמלטו כ- 7,200 מיהודי דנמרק, שהיו 90% מהקהילה, בסירות דיג אל שוודיה הניטרלית.

לפעמים הגאולה איננה תהליך, לפעמים היא באה פתאום. ללמדנו, שגם בזמנים הרגילים וגם בשעות הקשות; הקב"ה איתנו. "פתאום יבוא אל היכלו..." (מלאכי ג, א)

חיליה האחרונים:

כאשר ימר לב המשורר ימתק שירו.

(ספר הפרדס לרבי ידעיה בדרשי)

אף על פי שדנמרק הכריזה על עצמה כמדינה ניטרלית במלחמת העולם השנייה, בראש חודש ניסן של שנת ת"ש הכוחות של גרמניה הנאצית פלשו אליה. בתוך שעות ספורות של קרבות, דנמרק נכנעה. בהסכם הכניעה איפשרו הנאצים לדנים לשמור על מוסדות השלטון-המלך כריסטיאן העשירי נותר בראש המדינה, והפרלמנט והממשלה הדנית תפקדו לכאורה כרגיל. דנמרק אמנם ניתקה את יחסיה הדיפלומטיים עם בעלות הברית, אבל גם לא השתתפה בלחימה לצד מדינות הציר לצד גרמניה הנאצית.

מצבה המיוחד של דנמרק איפשר לה, בין היתר, גם להתנגד ליישום המדיניות הגזענית הנאצית כלפי היהודים. הקהילה היהודית בדנמרק הרגישה כמו על אי בטוח בים של דם אירופאי.

אבל לאחר כשלוש שנים, משהתגברו גילויי ההתנגדות של הדנים נגד הגרמנים, סבלנותם של הנאצים פקעה. בכ"ח באב תש"ג, הגרמנים פיזרו את הממשלה הדנית והכריזו על ממשל צבאי. כעת פנו הגרמנים לביצוע 'הפתרון הסופי' גם ביהודי דנמרק.

יהודי דנמרק, שעד אותו הרגע היו בטוחים בשלוותם, עמדו חסרי אונים, בפחד נוראי מפני הבאות. כארבע שנים של שקט ושלווה עמדו להתנפץ בפניהם של היהודים הדנים. התחושה הייתה כי אמנם ניצלנו עד כה, אבל כעת פנינו לאבדון.

ממש כמו ביציאת מצרים. עם ישראל יוצא ממצרים. לכאורה ניצל מאבדון, אבל כעת הוא עומד בפני ים סוף, המצרים מאחוריהם, וחיות רעות מהצדדים. האמנם נס ההצלה שלהם היה לשווא? עכשיו כולם ילכו לאבדון? היום אנחנו יודעים שלא.

אבל אז, נס ההצלה ממצרים היה כל כך מרשים. מדוע 'לקלקל' את הנס? למה שוב ליצור אי-ודאות? למה הפחד הנורא הזה עכשיו?

תהליך הגאולה ממצרים היה ארוך. אט אט בני ישראל משתחררים מהגלות. התהליך הארוך והנסים הגלויים מחברים אותנו אל אבינו שבשמיים. בשעה שאנחנו חשים את הנס, הוא מחבר אותנו בעבותות של אהבה למי שעושה לנו את הנס. זה מקסים אותנו כמו ימי הזוהר של תקופת אירוסין, כשהכול קסום, כשהחתן והכלה מרחפים כמה טפחים מעל הקרקע.

הבעיה מתחילה כשיוצאים מאותו קסם אל חיי היום יום הפשוטים, המאתגרים. הרוממות מתפוגגת, ממש כמו זוג שנישא ו"יצא

3 מתוך הפרשה

הרב ישי וליס

1 מדוע ראתה התורה צורך להנציח באכילת מצה עניין שהוא לכאורה צדדי-שלא הספיק להחמיץ בצקם של אבותינו?

שאלה זו היא שאלה מהותית, וסוד טמון בה. כי האמת היא, שההבדל בין חמץ למצה איננו בחומר הגלם, אלא בתהליך העיבוד. החמץ נוצר מאותו חומר גלם של המצה, אלא שהזמן שחלף נתן את אותותיו בחומר. ביציאת מצרים, עם ישראל קיבל מהקב"ה את חירותו. ומהו מהותו של 'בן חורין'? עיקר ההבדל בין בן חורין לזה המשועבד הוא כאשר אדם שולט בעצמו על הזמן שברשותו, הוא אדון למעשיו ולהחלטות שביצע, ולא שהזמן שלו משועבד בידי אחרים. "שלא הספיק בצקם להחמיץ" אין זה פרט צדדי ביציאה מעבדות לחירות, כי אם מהותו של האדם בן החורין, השולט על החומר ועל הזמן (על פי מהר"ל, גבורות ה' פרק לו).

2 לחג הפסח יש שמות נוספים: 'חג האביב', 'חג החירות' ו'חג המצות'. מדוע, מכל השמות, אנחנו משתמשים דווקא בשם 'חג הפסח'?

בספרו קדושת לוי, אומר רבי לוי יצחק מברדיטשב רעיון נפלא: מדוע בתורה בדרך כלל מכונה חג המצות, ואילו בלשון בני אדם הוא מכונה 'חג הפסח'? ותשובתו לכך היא: הקב"ה משתבח בישראל, ועם ישראל משתבחים בקב"ה. הקב"ה משתבח בנו, על שקיימנו את מצוותיו בזריזות, ולכן בתורה נקרא חג המצות, על שום שמהירו ישראל לצאת ממצרים, ולא הספיק בצקם לתפוח. ואילו אנו משתבחים בקב"ה, שבמכת בכורות פָּסַח על בתי ישראל וגילה חיבתו אלינו, ולכן בלשון העם נקרא חג המצות.

3 "ויושע ה' ביום ההוא את ישראל מיד מצרים ויאמינו בה' ובמשה עבדו" (יד, ל). שאלה: האם תחילה באה הישועה ואז מאמינים בהקב"ה, או שתחילה מאמינים, ובזכות האמונה הקב"ה מושיע את ישראל?

תשובה: אישה אחת באה לפני ה'שר שלום' מבעלזא, ובפיה בקשת ישועה. אמר לה הצדיק: "העיקר זה האמונה בה". השיבה האישה: "רבי, תחילה כתוב 'ויושע' ורק אז כתוב 'ויאמינו בה'". אם תהיה לי ישועה, אין לי ספק כי תהיה לי אמונה". נענה הצדיק ואמר: "ניצחה אותי אישה זו", וברך אותה בישועה.

ועדיין, צריך לזכור, שהאמונה איננה תלויה בהיענות של הבורא לבקשותינו. האמונה ביכולתו האין סופית של הבורא, וברצותו להיטיב לנו-היא ברורה וקבועה. ומאידך, הקב"ה הרי לא חייב לנו מאומה, ולאבא מותר להגיד גם 'לא'.

(מתוך התוכנית 3 מתוך הפרשה עם הרב ישי וליס)

תורת החנוך

הרב צביאלי בן צור

אימון לאמונה

"תודה, אבל כבר הסתדרתי לבד!"

אחרי ההכנות הרבות, אנו כבר מצויים בשיאה של תקופת האמונה- חג הפסח בכבודו ובעצמו. מכיוון שכולנו יודעים שבימים אלו יורד לעולם שפע של אמונה, כדאי שננצל את ימי החג הנפלאים הללו להעמקה בסוגייה שניתן לכנותה- 'אימון לאמונה'.

אימון ניתן על ידי מאמן. בכל תחומי האימון לא יכול המאמן לאמן, כשהוא עצמו אינו מומחה בתחום. מאמן לאמונה חייב להיות מאומן באמונה.

מעת לעת טוענים באוזני אנשים שונים, שבחורים צעירים בדור הזה אינם יודעים מספיק אמונה מהי. אינני יודע אם הם צודקים, אבל ברור שלעבודת האמונה אין תחנת סיום.

סיפר לי פעם בנו של הגאון רבי נח ויינברג זצ"ל, שאביהם היה משקה אותם בכמויות אין סופיות לאמונה. הוא היה אוהז ילד בידו, ושואל אותו בקול גבוה, "מי אוהב אותך הכי הרבה?" הילד היה צריך להכריז בקול צלול- "ה!".

תפקידנו לאמן אותם לאמונה, בלי 'לשגע' אותם ובלי להכביר במילים. אנו נעשה זאת באלגנטיות, דרך הרבה סיפורים, לצד תובנות קטנות ופשוטות.

ומקובלנו ש"גירסא דינקותא לא משתכחא", ומה שילד קולט בגיל צעיר, הוא לא יוכל לקלוט בשום גיל אחר.

אך מכיוון שיסוד החינוך כפי שכתבנו רבות, הוא הדוגמא האישית, נעצור ונשאל את עצמינו, לפני שאנחנו מדברים, מספרים ושרים אמונה, כמה דוגמא אישית של אמונה אנחנו נותנים?

ישנו סיפור עממי ידוע, ננסה למצוא את עצמינו בתוכו... כופר אחד חיפש עבודה שנים רבות. כשהוא מצא לבסוף, הוא התקבל לניסיון של חודש. תנאי הסף היה: הגעה בזמן וסיום בזמן. הוא, שרצה מאד את העבודה, התאמץ והגיע בכל יום לפני הזמן. התהליך היה, שהוא קם ב-6, ב-7.15 הוא עולה על הרכב, ב-7.45 הוא בחניה הסמוכה למקום העבודה, וב-7.55 הוא נכנס אחר כבוד לעבודה, 5 דקות לפני הזמן.

בבוקר האחרון לפני המינוי הקבוע, הוא קם מאוחר. [בעולם זה נקרא 'חוק מרפי', אנו נעדכן את הילדים שעל פי כל החשבונות, מרפי מת מזמן, ורק ד' אלוקיני קיים לעולם]. כשהוא מגלה שהשעה 7, הוא מזנק מהמיטה, משתחל אל תוך הבגדים, גוער באשתו, צועק על הילדים, מרחף

אל האוטו, עולה על מדרכות ומפיל רמזורים. לחניון הוא הגיע ב-7.57. החנייה הייתה מלאה, וחנייה אחרת באזור הצפוף בו היה המשרד-אין.

להיות כופר ניתן כשהכול בסדר. להיות כופר ניתן כשאתה יושב במשרדך בקומה השביעית בבורסה, וסופר את המיליונים. כשמשוהו מסתבך, זהו הרגע בו מתה הכפירה. זה גם היה הרגע בו מיודעינו, שאתם חייבים להודות שהתחלנו להתחבר אליו רגשית, עמד נבוך. זה גם היה הרגע בו הוא צעק לד', 'אם אתה מסדר לי חנייה עכשיו, אני איתך לנצח'.

הוא לא גומר לומר את המשפט, ומול עיניו מתפנה חנייה. מדובר היה בעובד שסיים משמרת לילה. 'אלוקים, תודה'-הוא מכריז-אבל בסוף הסתדרתי לבד'.

אין מי שלא מכיר את הסיפור. אבל האם יכול להיות שהכופר הטיפש הזה, הוא לפעמים... אנחנו? אנחנו שמדברים עם ד' באופן קבוע, 3 פעמים ביום, אבל ביומיום מסתדרים בדרך כלל לבד...?

אנו חייבים לחוש אמונה, לשדר אמונה, לחיות אמונה, ותוך כדי-לדבר אמונה ככל שניתן. זו תהיה העבודה שלנו בימים גדולים אלו. להעצים בתוכנו, בהבנתנו וממילא בהתנהלותנו, שאנחנו ממש לא מסתדרים לבד. או אז יבואו הסיפורים וההסברים, ויתיישבו על ליבם של הילדים.

חירות ולא חופש

על המהפכה היהודית הגדולה בהסטוריה

בשנת תש"א, 1941 למנינם, יצא לאור ספרו המפורסם של הפסיכואנליטיקאי פרופ' אריך פרום, 'מנוס מחופש'. פרום הצביע על כך שהמאה ה-20 מאופיינת בהתרחבות החופש האישי והתנתקות ממבנים סמכותיים כמוסדות דת ומשטרים היררכיים- מה שגרם לנזק עצום לאדם.

לדבריו, האדם, מוצא עצמו אחראי לגורלו באופן מוחלט, ותחושת החופש הבלתי מוגבל מעוררת חרדה ועומס נפשי. פרום טען: "אם בעבר החברה כתתה על האדם מה לעשות, היום החברה כופה על האדם מה לרצות". אותו שרצון פנימי אישי מאבד את מושבו, ונווד למחוזות הקונפורמיות (הליכה בתלם) והסחף המתירני.

לימים טען אבי תורת האינטליגנציה הרגשית, ד"ר דניאל גולמן, כי המרכיב היסודי והבסיסי בחיי האדם הוא השליטה העצמית, אבל האדם המודרני סובל מחוסר חוזקות, ונידון לסחף. לא די שהחברה לא עוזרת לאדם לשלוט על עצמו, היא עושה הכל כדי שהאדם יאבד את השליטה.

לענייננו נטען, שנטישת המסורת בשם 'החופש', היא תהליך הרסני ביותר לנפש האדם.

ההתערטלות מערכי היהדות כמוה כהתאבדות רוחנית. האדם הופך למכונה נטולת ייעוד, החי בעולם דלות, ריקני וחסר משמעות. מיהודי המאמין וחי לפי "בשבילי נברא העולם", הוא משתכנע בתפיסה השקרית של "חיי מקרה".

הטיב לחדד רעיון זה הרש"ר הירש, וכה דבריו: "כשעוקרים מלב האדם את מושג האלוקות, עוקרים ממנו את חירותו. הוא ישתעבד בתוך לבו לרודן העריץ ביותר. הוא יהיה עבד נרצע ליצריו ותאוותיו. כל אדם וכל חברה שלא זכו בחירותם מידי ה', סופם לשקוע שוב ושוב ביוון העבדות. רק השי"ת לבדו הוא למעלה מכל הכפייה, ולכן רק הוא יכול להעניק לאדם חירות של אמת" (במעגלי שנה, הרש"ר הירש, מאמר ליל סדר, א).

מדוע חג הפסח נקרא 'חג החירות', ולא 'חג החופש'? הרי אחרי הכל, יצאנו מעבדות לחופש מדוע אנו אומרים בתפילת ערבית "יוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עולם"? וכי זוהי חירות עולם, הרי היו אחר כך עוד הרבה גלויות, גלות בבל, גלות פרס ומדי, וכעת אנו בגלות האחרונה, גלות אדום, היכן יש כאן "חירות עולם"?

התשובה גלומה בהבדל המשמעותי בין חופש לחירות. 'חופש' משמעו לעשות מה שהגוף

התאווני רוצה, אובדן מעצורים והיסחפות חסרת ערכים. 'חירות' הינה ההפך מהחופש; חירות משמעה לחיות עם שליטה עצמית, עם יעוד ומנוע צמיחה ערכי, מצויד בבלמים חזקים.

נמשיל זאת לרב חובל הניצב בספינתו בלב ים. זורק הוא את המצפן ואת המפה לים, ומתרווח על הסיפון במאוזן. כיצד נגדירו, חופשי או בן חורין? הוא חופשי להטות ההגה לכל כיוון שיחפוץ, אולם הוא איננו בן חורין, ובוודאי לא יגיע לחוף מבטחים.

'חירות' משמעה חירות הנפש, כמאמר רבותינו (אבות ו, ב) "אין לך בן חורין אלא מי שעוסק בתורה", אף על פי שהיו עוד גלויות ושעבודים, הם נטלו מאיתנו את החופש, את הגוף, אבל הנשמה נשארה בת חורין, חבויה באצילותה.

במצרים היינו שקועים במ"ט שערי טומאה, והקב"ה הוציאנו "לחירות עולם". עיקר מטרת היציאה ממצרים איננה השחרור והחופש מהקלגסים המצריים, אלא האפשרות הרוחנית להיות ראויים לקבלת התורה: "בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים על ההר הזה".

חג חירות שמח.

תורת הנפש פסיכולוגיה יהודית

הרב דניאל נשיא

ערכים לחיים

הרב דוד ברורמן

החוויה המשפחתית מקימים את הסיפור לתחייה

את אחת ההרצאות בפני קהל סטודנטים החלטתי לפתוח בנושא שאין מתווכחים עליו. "הריח". שאלתי אותם מה דעתם על הריח המתפשט בטבע בתקופת פריחת עצי ההדר. התשובות כמובן היו חיוביות. "ומה בדבר ניחוח הרֶפֶת?"

שאלתי: כאן התשובות נחלקו. רובם עיוו את פניהם, אך היו שטענו שהם דווקא מחבבים את הריח. התברר שיש להם עבר כפרי מתוק. שוב שאלתי: "יש כאן מישהו שניחוח פריחת ההדרים דוחה אותו?" אחד מהסטודנטים אמר שבילדותו הוא סבל בתקופת הפריחה מתגובות אלרגניות, ומאז הוא אינו אוהב את ריח הפריחה.

לתופעה זו קוראים 'אֶסְוִיָאָה', ובעברית של כבוחה של אסוציאציה שלילית להרוס את ההנאה הטבעית, ומנגד, כוחה החיובי יכול להפוך את הסלידה הטבעית מריח רפתות להנאה מיוחדת, וזאת מפני שריחות אלו מציפים את תאי הזיכרון מהעבר, ולאור זיכרון זה תיקבע החוויה לטוב או למוטב.

מן המשגיח הגר"ש וולבה זצוק"ל מצביע על מילה אחת שיש בה שתי אותיות בלבד, שהיא הנקודה המרכזית של ההגדה בליל הסדר: "לי". "רבן גמליאל אומר, בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאלו הוא יצא ממצרים, שנאמר: 'והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים'." זוהי הנקודה המרכזית בהגדה. ההבנה והרגשת ההודיה שהנס נעשה עבורי, אישית, ולא רק עבור אבותיי.

כיצד חשים תחושה זו? התשובה נעוצה ביסוד מבנה ההגדה: "שאלה ותשובה", וכמו שאומרת הגמרא "תנו רבנן: חכם בנו שואלו, ואם אינו חכם אשתו שואלתו, ואם לאו הוא שואל לעצמו, ואפילו שני תלמידי חכמים שיודעין בהלכות הפסח שואלין זה לזה". מה היגיון לשאול את עצמו שאלה שהוא יודע מראש מהי התשובה?

ישנם שני סוגי שאלות. יש שאלה שהיא בתחום המידע, השואל זקוק לידע ולכן הוא שואל, כדי לקבל את המידע החסר לו. וישנן שאלות מתחום

החוויה, שאלות המבטאות רצון וקשר לעניין המדובר. כמו אבא המשוחח עם בנו על תחושותיו והרגשותיו באירוע שעבר. עצם השיחה המתעניינת, מעידה שאבא אוהב את בנו, הוא מגלה בשאלותיו אכפתיות ושייכות. כאלה הן השאלות בליל הסדר. הרוצה לחוש את שמחת ההודיה בגאולה ממצרים, עליו להיות חלק מתהליך הגלות והסבל. עליו ללבוש את בגדי האסיר במצרים, לחוש את הסבל הפיזי והנפשי שחשו אבותינו, ואז לצאת משם. כדי לחוש זאת יש להתעורר בהבנת ההגדה, לשאול וליישב כל העת, עלינו להרגיש שהדברים נוגעים אלינו. זוהי גם כוונת רבן גמליאל: "עשה ה' לי".

כשאנו באים לערוך את ליל הסדר, עלינו לעשות כל שביכולתנו לחבר את הסובבים לתכנים העמוקים שהם ביסוד האמונה. קיום המצווה צריך להיות בצורה סיפורית, ציורית, וחוייתית. וכשנקיים זאת, ליל הסדר ייחקק לנצח בזיכרון ילדינו כחוויה חיובית מעוררת השראה וגעגועים.

כדי לחיות את החוויה, עלינו להתבונן בפרטי הסיפור של העם שלנו, נתאר את קשיי סבל השעבוד, נכנס לליבו של 'יהודי אחד' מאבותינו ונתבונן באשר עבר עליו, ולאחר מכן נדמיין את העבודת הנוראה שעברה משפחתו והעם כולו בגלות מצרים.

חז"ל מבארים את טעם חציית המצה לשניים- "מפני שדרכו של עני לחצות את פתו לשניים". נדמיין ונתאר לבני הבית שבמין מאתיים ועשר שנים לא שבעו אבותינו ולא אכלו ארוחה לשובע, כי לא ידעו מה יהיה מחר; הם אכלו רק כדי לשרוד. נצביע על המצה החצויה הנקראת 'לחם עוני', וננסה להבין את תחושת הפחד והדאגה שליוותה אותם. נמשיך לתאר את ההתעללות שחווה עם ישראל, ואז כשנרד עם למעמקי השאול שהנחיל להם, פרעה הרשע, נעלה עמם לשלב הגאולה. וכפי שכאבנו את כאב הגלות, כך נשמח ונעלוז בשמחת השחרור.

התיאור החווייתי של ליל הסדר נכון גם לסעודות השבת שבכל שבוע, ולכל החגים. כשבני הבית חשים ומתחברים רגשית לסיפור הפרשה, נצליח להטמיע בהם את האמונה.

כי רק מי שחש הזדהות והתרגשות עם כאב השעבוד-ידע להתחבר לעומק שמחת השחרור. זוהי מצוות ליל הסדר-לילה שכולו חוויה של שמחת והודיה ביציאתנו מעבדות לחירות.

ערכים לבית היהודי

הרב מיכאל לסרי

חג הפה-סח

למה כדאי לך לשתוק?

ידוע שלחג הנוכחי יש כמה שמות, והכינוי שהתורה נוקטת בו הוא 'חג המצות'. אך יש עוד שם מרכזי, והוא השגור בפי כולם. בתורה הוא מוזכר בדרך רמו, כמו שכתוב (שמות יב, כז) "ואמרתם זבח פסח הוא לה", אשר פסח על בתי בני ישראל".

זהו קורבן פסח, וטעמו בציוד. קורבן פסח הינו חלק מרכזי בחג. וכשם שהמצה והמרור תופסים נתח לא מבוטל במסריהם, כן הוא הפסח וקורבנו.

השם 'חג הפסח' בולט ויוצא דופן בצירוף אותיותיו, ובשמו הייחודי מצביע לנו על התובנה הנלמדת מחילוק המילה 'פה-סח', כלומר, פה מדבר.

ניתן להבחין בעוד עניין יוצא דופן בחג הפסח, המתייחד מכל מועדי ישראל; והוא, שבחג זה, כל המצוות בלי יוצא מן הכלל הן דרך הפה. החל מביטול החמץ הנאמר בפה, שבלא ביטול זה, אין באפשרותם של הבדיקה והביעור למלט אותנו מאיסור בל יראה ובל ימצא, וכן הלאה; כל מהלך ליל הסדר הוא עם הפה, אכילת הכזיתות מצה ומרור, שתיית ארבעה כוסות, וכן ה'מגיד', שכל מהותו הוא באמירת הפה, וכך גם אמירת ה'הלל' וה'נרצה'.

בכל אחד מן החגים והמועדים יש את מצוות החג המיוחדות, כשופר שמצוותו היא לשמוע קול שופר, ונענוע ארבעת המינים, הישיבה בסוכה, וכדומה. בכל חג עלינו להעמיק בטעמי ופרטי המצווה. ואף כאן, עלינו לתת את הדעת בעניין ולהבין, מה חג ה'פה-סח' דורש ותובע מאיתנו.

לפי תורתנו הקדושה והטהורה, ללשון יש משקל כבד מאוד, והיא חלק עיקרי בחיינו. הפסוקים ומקורות חז"ל סביב נושא זה הם לאין מספר, אך נתמקד בנקודה אחת, ונסביר בקצרה את משמעותה של הלשון וכח הדיבור.

שהנה ידוע הוא (מהר"ל נצח ישראל, פי"ד) שההיררכיה בבריאה היא כזאת: דומם, צומח, חי, מדבר, ישראל. גם הגויים מבינים שמעלת המדבר, קרי האדם, היא יותר מהחי. אך רבים מהם לא הבינו לעומק מהי משמעות ה'מדבר', ולכן גם הם הצטרפו ל'גויגול המפואר', בלי לשים לב.

אך מעלת איש ישראל היהודי, שהבין מדוע נמצא הוא בראש הפירמידה, הוא כאשר השכיל לדעת שהדיבור שלו הוא כעין סכין. אפשר לערוך בעזרתה ניתוח מציל חיים, לשחוט את קרבן הפסח, מצוות ברית מילה, וגם לחתוך ירקות לסלט, אך אפשר גם להרוג באמצעותה. זהו הדיבור: כלי נשק לכל דבר.

מאידך, השתיקה שווה יותר מכסף; משום שהנזקים של תוצאות הדיבור עלולים לעלות הון. מילה שיוצאת מהפה-אין להשיבה, ודרוש עמל עצום כדי להשיב את השלום על כנו, לפייס, ולהחזיר את המצב לקדמותו.

גם בשלום הבית, ניתן לראות זאת במוחש. כל עוד הצלחת לשמור על המילים הדוקרות אצלך בפנים, השטרות שכבו אצלך בארנק, פרס השתיקה. אבל לאחר שברחו המילים מפיק, אתה נאלץ לשלם ולהשקיע כדי להשיב את האווירה הטובה. השטרות התחילו לעוף מכיסך; בעבור פרחים, שעון, בושם, שוקולדים, והרשימה עוד ארוכה... ויש מילים כאלו, שכדי למחוק אותן, תצטרך לקנות גם טבעת יהלום...

מסמכים אלקטרוניים

לקו התוכן של ערכים

02-50-90-000

ארוכה הדרך לחירות כבר בהיותו ילד ברוסיה הסובייטית הרגיש ר' אלעזר (ליאוניד) בוגסלובסקי כי יש משהו יוצא דופן המבדיל אותו מחבריו לכיתה. אבל יידרשו לו חמישים שנה-וביקור ביותר מחמישים מדינות-כדי לעמוד על סוד הייחוד היהודי שלו

"בגלות מצרים כתוב
שבני ישראל לא שינו
את שמם-אבל ברוסיה
אפילו השמות לא
נשאר"

ליאוניד לא נתקל באנטישמיות גלויה, אבל בגלל היותו יהודי הוא היה עדין נפש ובעל מידות טובות, ולכן הפך לשק החבטות של בריוני הכיתה. אך למרות הקשיים הללו הילדות עברה עליו בנעימים, פחות או יותר. הוא היה חבר ממושמע ב'קומסומול', תנועת הנוער הקומוניסטי, וכבר סיים לימודים גבוהים.

ואז בא מיכאיל גורבצ'וב, וערער את כל עולמו.

נוסעים הביתה

גורבצ'וב הכריז: "מה שלא נאסר במפורש בחוק-מותר". בברית המועצות הודעה כזאת הייתה בבחינת מהפיכה מרעישת. תחושת אופוריה עמדה בחלל האוויר. מחסומים בני-דור נפלו, והאופק נצבע בגוונים אופטימיים.

אבל דווקא הפתיחות עזרה לליאוניד להבין שמשוה מעוות בחברה הסובבת אותו. פתיחת ארכיוני המדינה חשפה את עשרות מיליוני השלדים שנטבחו בשם השקר הקומוניסטי.

היו תובנות נוספות שהבהירו לו את התהום הפעורה בינו לבין האנשים איתם גדל. "הייתי בטוח שתוך כמה שנים נהפוך את רוסיה לגן עדן עלי אדמות. בפועל נוכחתי לראות שרק אחוז קטן מהאנשים ניצלו את ההזדמנויות שנפתחו-רבים מהם יהודים. האחרים התמלאו שנאה וקנאה כלפי מי שמסוגלים לשנות את חייהם. הבנתי שהם אינם מסוגלים לשנות את עצמם."

ליאוניד עמד בפני פרשת דרכים-הראשונה מני רבות בחייו. באותה עת כבר היה שותף בבית הוצאה לאור מצליח. הוא נישא והיה לו ילד. כאשר חיפש עבורו גן ילדים, הבחין שהילדים שראה שם הם העתק מדויק של הוריהם. אלו היו אותם בריונים שירדו לחייו של ליאוניד בצעירותו, רק בגרסה צעירה יותר. האם זהו 'העתיד המזהיר' המזומן לילדו?

כשהתעמק בהבדל שבינו לבין סובביו הגיעה למסקנה הבאה: הרוסים הם עם של עבדים, שגם כאשר פותחים להם את שערי הכלא, הם יתמסרו לרודן הבא בתור. ואילו בקרבו של ליאוניד פיעמה שאיפת החירות היהודית.

"באותו שלב זה עדיין לא הייתה כמיהה לחירות רוחנית שנובעת מקשר לקב"ה, אלא התבטא בתשוקה להיות בן חורין ברמה האישית", הוא מספר. "לאחר שעם ישראל יצא ממצרים לחירות עולם יהודי תמיד ימאס בעבדות."

באותה תקופה נפתחו שערי ההגירה מברית המועצות, וליאוניד החליט שבנו לא יגדל מאחורי מסך הברזל. לאן ילך? לישראל. זו הייתה החלטה מפתיעה.

לא היה לו שום קשר למצוות והוא לא דיבר מילה בעברית. אבל במקום להגר לארצות הברית, כפי שעשו חלק מחבריו, הוא בחר דווקא לעלות לישראל. בישראל לא ציפתה לו קדירה של זהב, אבל היה בה משהו משמעותי יותר עבורו: שייכות.

"ידעתי שאני יהודי וישראל היא מדינה של יהודים", הוא אומר בפשטות. "חשבתי לעצמי שהגיע הזמן לחיות בין בני עמי ולהיות שייך". העלייה לארץ לא הייתה פשוטה. אשתו סירבה לעזוב את רוסיה, והוא נפרד ממנה ועלה בגפו עם הילד. הוריו עלו לישראל יחד איתו, ועזרו לו לספל בו. המשפחה השתקעה ברמת גן. ליאוניד התערה בארץ, למד עברית ועד מהרה חש כישראלי לכל דבר. הוא הגיע הביתה.

חויית התלישות ליוותה את ר' אלעזר בוגסלובסקי כמעט מהרגע הראשון לחייו. הדבר איננו מפתיע בהתחשב בכך שהוא בא לעולם בעיר ששינתה זה מכבר את שמה, במדינה שהיום בכלל אינה קיימת על המפה, וקיבל שם שנועד לטשטש את זהותו. "בגלות הקומוניסטית, שמות הם דבר מסוכן", הוא מפתיר.

המדינה המדוברת היא ברית המועצות, והעיר היא סנט פטרסבורג, שבאותם ימים נקראה לנינגרד. כאשר נולד בה ר' אלעזר בוגסלובסקי, ביקשו הוריו להעניק לו את השם 'לזר', על שם סבו המנוח. במחשבה נוספת החליטו לקרוא לו 'ליאוניד', בתקווה שהדבר יסתיר את מוצאו היהודי ויחסוך ממנו את היחס האנטישמי.

היה זה אירוני, שכן סבא לזר המנוח היה לוחם בצבא האדום שנהרג במלחמה הפטריוטית הגדולה למען הגנתה של אמא רוסיה. הסבתא, הייתה עד סוף ימיה חברה במפלגה הקומוניסטית, והאמינה באמת ובתמים כי הדגל האדום יביא גאולה לעולם.

אבל אפילו ייחוס מפואר שכזה לא היה בו כדי להתגבר על איבתם של הגויים הרוסים כלפי היהודים, לפיכך החליטו ההורים כי למען הצלחת בנם, מוטב כי יהדותו תהפוך לזיכרון מודחק שלא יקבל ביטוי, אפילו לא בשמו. "בגלות מצרים כתוב שבני ישראל לא שינו את שמם-אבל ברוסיה, אפילו השמות לא נשאר", מספר ר' אלעזר.

לימים ייסגר המעגל הזה ב'הפי אנד' יהודי, שכן לאחר חזרתו בתשובה יאמץ ליאוניד את השם אלעזר-כשמו היהודי של הסבא-ואילו רעייתו תאמץ את השם רבקה, כשמה היהודי של הסבתא. "הסתרת השמות הייתה השלב האחרון במחיקת הזהות היהודית של משפחתנו; ועם החזרת השמות החזרנו עטרה ליושנה", הוא אומר.

אלא שעד שהדבר יקרה, עתידים היו לזרום הרבה מים בנהר הנייבה. הוריו של ליאוניד היו אנשים משכילים ורחבי אופקים, עובדי צ'ווארון לבן-עובדה שלא הייתה לה משמעות כלכלית תחת משטר שבו משכורתם של כלל העובדים נקבעה על מאה רובל לחודש. אבל לפחות הם זכו לגור בחלק נוח יחסית של העיר, והיה להם מקום בבית עבור 3,000 ספרים: כרכים של ספרות, פילוסופיה, מדע ואומנות, שאת רובם הספיק ליאוניד הקטן לקרוא בילדותו.

היהדות הייתה 'נוכחת-נפקדת' בחייהם. הם לא קיימו שום מצווה, לא הדליקו נרות שבת, ולא דיברו מילה בידיש. אפילו ברית מילה לא ערכו. הסבתא, כאמור, הייתה קומוניסטית אדוקה, ובהיותה טרודה בהקמת עולם חדש, לא נותר לה פנאי או סבלנות לשרידי של העולם המיושן. הוא זוכר שפעם בילדותו דוד מצד האבא הביא הביתה מצה בפסח-וזה הכל.

מאידך, באותה תקופה יהודים עדיין התחננו בדרך כלל בינם לבין עצמם, והמעגל החברתי של ההורים היה ברובו יהודי, גם אם איש מהם לא נקב בפירוש במילה הזאת. היהדות המשותפת יצרה קשר סמוי בין החברים, משהו שתמיד ריחף ברקע. "מגיל צעיר נמשכתי להתייעץ

עם אנשים מבוגרים וחכמים ממני", מספר ר' אלעזר. "היום אני חושב שרוב האנשים הללו היו יהודים. הקב"ה שלח לי שליחים טובים, ואלה כיוונו אותי בדרכי. הרגשתי שאנחנו שונים מאוד מכולם-גם אם לא ידעתי לשים את האצבע על הנקודה המדויקת".

הוא הבחין, למשל, שבבתייהם של חבריו הגויים היחס לילדים קר ועוקן, שונה מאוד מהאווירה ששררה אצלם בבית. חלק גדול מהקורדיט לאווירה בבית נזקף לזכות אביו, יהודי בעל נוכחות מרשימה, שהקרין על סובביו אופטימיות ושמחת חיים. "הוא תמיד אמר שאדם חייב להיאחז במשהו שייתן לו שמחה בחיים", מספר ר' אלעזר. "הוא בא מאוקראינה, ולפי אישיותו יש לי הרגשה שהוא בא מרקע חסידי..."

חבט חדש

הדרך לתשובה מורכבת מהרבה שלבים קטנים. ר' אלעזר מביא דוגמה לשלב כזה. "יום אחד, תוך כדי לימוד אני מגיע לפרשת יתרו, ופתאום נתקלתי בפרט שעד אותו יום לא הכרתי: שמעמד הר סיני התרחש לנגד עיני העם כולו. זה היה חידוש. ידעתי שמשנה רבינו הוריד את לוחות הברית, אבל תמיד חשבתי שזה היה מאורע פרטי. פתאום תפסתי שזה היה אירוע פומבי, שכל העם שלי היו עדי ראה להתרחשות הזאת. זו טענה מטלטלת שאין כדוגמתה בשום דת'. זה הופך את האמונה ממשוה ערטיילי ומעורפל, לעובדה קונקרטית וריאלית שניתה עבורי את כל התמונה. לו הייתי יודע על כך עשרים שנה קודם לכן, הייתי חוזר בתשובה כבר אז".

הוא השתתף בכמה סמינרים לדוברי רוסית של 'ערכים', בהם הכיר את יסודות האמונה בצורה מתודית ומחושבת. "לראשונה בחיי קבלתי השקפה שלמה על המציאות", הוא אומר. רגע התפנית המשמעותי הגיע דווקא בסמינר בעברית בו השתתף בבית וגן. "בסוף הסמינר יצאתי למרפסת שמשקיפה על הנוף המרהיב של יער ירושלים, ופתאום הרגשתי שכל חלקי הפאזל מתחברים אצלי, ואני רואה את המציאות במבט חדש".

כיום הוא מתגורר בירושלים עם רעייתו ושתי בנותיהם הקטנות. בזמנו החופשי, כשהוא לא לומד תורה, הוא מצטרף כפעיל מן המניין לסמינרים של 'ערכים' לדוברי רוסית. "הסמינרים הללו הם אבן דרך קריטית בתהליך התשובה". הוא אומר. "הם הדרך המדויקת והיעילה ביותר להציג בפני האדם את היהדות כמשנת-חיים מגובשת, הנטועה ביסודות מוצקים של היגיון ולוגיקה".

ארוכה הדרך לחירות. אחרי המסע הממושך שהוביל אותו ראשית לחירות הגוף, ובהמשך לחירות הרוח, כעת ר' אלעזר בגוסולבסקי עוזר ליהודים נוספים לעשות את אותה הדרך בה צעד, ולמצוא מחדש את החיבור שלהם לעולמה של תורה ויהדות. המסר שלו פשוט: "אוצר בלום ממתין ממש מתחת לרגליים, אין צורך לנדוד ולחפש אותו במרחקים. יהודים יקרים, באו הביתה!"

אלעזר כיום, מרצה בסמינר לדוברי רוסית

החיים לא יכולים להיות רק כסף ותחביבים להעברת הזמן.

רגע של התעוררות רוחנית באה לו בחג החירות. אף שלא שמר מצוות, היה ליאוניד מקפיד תמיד להימצא בארץ בחג הפסח, איכשהו זה הרגיש לו יותר נכון. יום אחד התקשר אליו חבר מן העבר.

"מה דעתך שאנחנו, אני ורעייתך נקפוץ אליך לביקור לכמה ימים בחג הפסח?" שאל אותו. "תבואו בשמחה", השיב ליאוניד. גם כך היה לו בית גדול וריק. "יש עוד עניין שחשוב שתדע", המשיך החבר. "שנינו חזרנו בתשובה ואנחנו מקפידים על כשרות. יש לך התנגדות שנתאים את המטבח שלך לצרכינו?"

"תעשו מה שתמצאו", ענה להם. הללו הגיעו, וליאוניד עקב אחריהם בעודם מקרצפים את המטבח וממלאים אותו בכלים ובמוצרי המזון הכשרים לפסח שהביאו איתם. סקרנותו ניערה.

"אני מכיר אותך הרבה שנים", אמר לחבר. "כל הקטע הזה של שמירת מצוות-אתה באמת נהנה ממנו?" "החבר חייך. "לא סתם נהנה. זה משנה לך את כל החיים".

"באותו רגע עמדתי שוב על פרשת דרכים", מספר לי ר' אלעזר. "הייתי יכול להסתפק במשיכת כתף ולהתחמק מכל הנושא באלגנטיות. זה מה שעשו רבים מהחברים שלי כשאני חזרתי בתשובה. הם התרחקו ממני משום שהבינו שזה דבר מסוכן. הם הרי מכירים אותי כאדם רציני ואם אני מתעניין ביהדות, סימן שהיא משהו רציני, שעשוי לחייב גם אותם. אבל הייתה לי גם אופציה שניה: לנסות להבין מה הביא את החבר שלי-אדם רצינולי ומיושב בדעתו-להתחיל לשמור מצוות. בחרתי באפשרות השנייה".

החבר המליץ לליאוניד להקשיב להרצאה מעניינת בשפה הרוסית, וכך הוא מצא את עצמו בשיעורו של הרב לויטן, מנהל מחלקת דוברי רוסית ב'ערכים'. ליאוניד הופתע. הוא פגש לא מעט אנשים אינטליגנטים בחייו, אבל הרב החרדי היה בליגה אחרת.

היה לו ידע אנציקלופדי נרחב וחכמת חיים, אבל מה שהרשים אותו במיוחד, היה הכבוד והידידות בה נהג כלפי כולם. ביותר התפעל ליאוניד מתכונה יסודית בה נפגש אצל רבים מהאנשים שלימדו אותו יהדות: מידת הענווה. הוא הרגיש שהוא עומד בפני תופעה רוחנית בלתי מוכרת לו, ונדהם לגלות שהרב לויטן מבוגר ממנו בסך הכל בשנתיים. מה הספיק הרב לעשות בחייו שהעניק לו עומק רוחני כזה?

הוא היה נחוש למצוא את התשובות לכך. בתוך כך הכיר את רעייתו שהחלה להתקרב ליהדות יחד איתו. יחדיו השתתפו בסמינרים של ערכים לדוברי רוסית. בגיל חמישים בא ליאוניד בבריתו של אברהם אבינו, ויקרא שמו בישראל 'אלעזר', כשמו של הסבא, ואילו רעייתו הייתה ל'רבקה' על שם הסבתא.

אלעזר (הראשון משמאל) בסמינר עם הרב בן שלמה

מסע חובק עולם

תחילה עבד כסוכן ביטוח, ובהמשך נכנס לתחום המחשבים. התזמון היה מעולה. בתחילת שנות האלפיים גל ההייטק הישראלי התחיל להתרומם, וליאוניד זכה בהצלחה מקצועית. הוא ביקש ממעסיקו תפקיד שיהיה כרוך בנסיעות לחו"ל. אחרי שנים של חיים כלאים מעבר למסך הברזל, רצה לראות עולם.

במרוצת השנים הבאות ביקר במסגרת עבודתו בלא פחות מחמישים מדינות. הוא היה נוסע למשך חודש, חוזר לישראל להפוגה של שבוע, וחוזר חלילה. בכל מדינה בה ביקר היה משווה את התנאים השוררים למצב בישראל. מסקנתו הייתה ברורה: אם ירצה, יוכל לחיות כמעט בכל מדינה-אבל בשום מקום לא ירגיש בבית כמו בישראל.

כשבנו היה בן 17, הציעו לו מטעם העבודה להשתקע באמריקה לתקופה ממושכת. שוב מצא את עצמו ליאוניד על פרשת דרכים. האם לקחת את ההצעה ולהתבסס בארץ המזון והשפע, או לשוב הביתה, לישראל?

מי שהכריע עבורו את הדילמה, היה בנו. "אמריקה היא מקום של שפע, והחיים בה נוחים", אמר לו, "אבל מלבד כסף ומעמד לצעירים כאן אין מושג עבור מה הם חיים. אני רוצה לחזור הביתה". "זאת הפעם השנייה שהילד הזה גרם לי להגיע לארץ ישראל", מצטחק ר' אלעזר.

גן עדן בגליל

עם שובו לארץ, חש ליאוניד תחושת שובע מכל נסיעותיו. לעולם הגדול כבר לא היה מה לחדש לו. גם בתחום העבודה הגיע למיצוי. פתאום חש במשיכה לחופש אחר-חופש כלכלי. להיות אדון לעצמו ולא למשכורת החודשית. להיות מסוגל לעשות עם זמנו ככל אשר יחפוץ.

הניסיון המקצועי שצבר אפשר לו להסתפק בחצי יום עבודה, והשאיר לו זמן פנוי למחשבות והרהורים. הוא הרחיק עד לצפון, ובנה לעצמו את בית חלומותיו בכליל, כפר אקולוגי השוכן בגליל המערבי. כל בית בישוב מתפרש על שטח של 10-15 דונם, וטובל בחורש פסטורלי. הרעיון הוא לחיות בהרמוניה מירבית עם הטבע. אפילו את החשמל מייצרים התושבים בעצמם, באופן סולארי. אין רחובות מסודרים ואין תאורה בלילה. חיים בשקט ובשלווה מול נוף עוצר נשימה. אפשר לומר שזה סוג של גן עדן, הגשמת חלום. אבל מה עושים עם כל הזמן הפנוי?

ובכן, אנשים מוצאים פתרונות. אחד עוסק באורגני והאחר מפתח תחביב בתחום הבישול הטבעוני. ליאוניד מצא לעצמו תחביבים שונים, אבל אלה לא הרגיעו את התחושה הגוברת שמוכרח להיות משהו מעבר לכך בעולם הזה.

ערכים מאחורי הקלעים

את פתח לו

להפוך את השיעור לחוויה, להעביר את המסר בדרך עקיפה, למצוא נושאים רלוונטיים, ובעיקר לתת דוגמא אישית. לקראת חג הפסח, שלושה מרבני 'ערכים' מסבירים כיצד הם פונים אל זה ש"אינו יודע לשאול"

שבקדושה, ומסיבה זו לבד כבר יש מכנה משותף לשיחה עמו".

הרב שבקס מספר על האדמו"ר מאבוב, רבי שלמה הלברשטאם זיע"א, שאחרי השואה פגש בניו יורק יהודי שישב בשבת בפארק הסמוך לשיטבעל שלו.

"איך זיהית שאני יהודי?" התפלא אותו אדם. הרבי חיך. "רואים על הפנים שלך שאתה יהודי". התברר שהיהודי הזה היה לפני השואה חזן ידוע, עד שבגלל תלאות המלחמה ירד מדרך התורה הרבי התעקש שהלה יעבור אצלו לפני החיבה בקבלת שבת.

בשבת הבאה, כאשר החזן לא הופיע, שלח הרבי את בנו שיחפש אותו בפארק. הבן חזר כשהוא נסער. "טאטע, האיש מעשן סיגריה בשבת!"

"זה לא הוא שמעשן", תיקן אותו הרבי. "זה היטלר שמעשן".

סופו של מעשה, שמאמצי הקירוב הועילו, ובזכות עינו הטובה של הרבי חזר אותו יהודי לצור מחצבתו, זכה לבנות בית יהודי, ולהעמיד צאצאים שומרי תורה ומצוות.

"תמיד יש לזכור שכאשר פונים אל יהודי, איננו מדברים אל החיצוניות שלו, אלא אל הנשמה שלו", מסכם הרב שבקס.

כאשר מדובר ביהודים שאינם שומרי מצוות, הבאים להשתתף בליל הסדר, מהי הדרך הנכונה לפתוח בדברים?

"הייתי מציע שלפני שמתחילים בסיפור ההגדה, לתת כמה דקות של הקדמה לכל המשפחה מה מהות הערב הזה. נכון לעשות זאת גם כאשר כל המשתתפים הם שומרי מצוות. צריך לשאול שאלות בסיסיות: 'כשביל מה התכנסנו? מה שמעו הערב הזה? איך שום חג ביהדות שבו מקדישים ערב שלם לספר את סיפור החג, אז למה דווקא בחג הפסח כן?' הקדמה כזאת מכינה את הבסיס לכל מה שיבוא בהמשך, וכך הציבור יהיה הרבה יותר מחובר להמשך הערב".

"זה לא הוא שמעשן",
תיקן אותו הרבי.
"זה היטלר שמעשן"

האמיתית בחיים היא לממש ערכים רוחניים. כאשר הדברים נאמרים תוך כדי סעודה דשנה ונגינה ערבה, המסר נקלט בצורה מדהימה, והציבור פשוט צמא ללמוד ולשמוע עוד ועוד".

דבר אל הנשמה

את הצורך ב'טריג'ר' שיעור את סקרנות הקהל ויפתח את ליבו, מכיר מקרוב גם הרב שלמה שבקס. "אם אני אצהיר מראש שיש בכונתי להוכיח את מעמד הר סיני או את ערך טעמי המצוות, אני מסתכן בכך שהדבר יעורר אנטגוניזם אצל השומע, שיבין שאני מנסה לשנות אותו. הוא עלול לאטום את אוזניו מלשמוע. במקום זאת, אני לוקח אותו למסע אחר לגמרי. אני מנסח את הדברים באמצעות משל או סיפור, המאפשרים לו לקבל אותם בצורה עניינית, בלי שירגיש שמדובר בהתקפה על עקרונות היסוד שלו. המסר נכנס דרך 'הדלת האחורית', ועוקף את מערכת ההתנגדות האוטומטית".

"נקודה נוספת חשובה להבהיר, היא שביסודו של דבר, נשמה של כל יהודי כמהה להדבק בבוא עולם. לא חשוב מהי חזונו החיצוני של היהודי וכמה קליפות עוטפות אותו, במהותו הוא מ ש ת ו ק ל דברים

כנגד ארבעה בני דברה תורה, אך מכל אלה, הבן הנפוץ ביותר בימינו הוא זה שאינו יודע לשאול. הבן הזה הוא לא תם, ובוודאי שאיננו רשע. פשוט אין לו מושג ביהדות-הוא אפילו לא מבין מה הוא מחמיץ. נוח לו באורח חייו, וגם אם הוא חש לעיתים שמשוהו אצלו טעון שיפור, אין לו סיבה מיוחדת לחשוב שאת הפתרון לכך ימצא דווקא ביהדות.

איך מעוררים עניין יהודי אצל אדם כזה? בליל הסדר אנחנו מתמיהים את התינוקות באמצעות קלילות ואגוזים, אבל איך גורמים לאדם מבוגר לשאול, בשאר ימות השנה, את השאלה הגורלית לחייו: "מה נשתנה העם היהודי מכל העמים?"

את השאלות הללו הצגנו בפני שלושה מרבני 'ערכים' הרגילים לענות על קושיות-ולא רק בליל הסדר: הרב ישי וליס, הרב שלמה שבקס, והרב יעקב זייר העוסק בפעילות ערכים בקרב דוברי אנגלית.

מצא את החוויה

"את יסודות השיטה הקלאסית של קירוב רחוקים הניח כבר אברהם אבינו", אומר הרב וליס. "תחילה מארחים את האדם ודואגים לצרכיו הגשמיים-ואז הוא פתוח לשמוע ולקבל מסרים של אמונה. בימינו, יש לאדם דרכים רבות לקבל תוכן בלי שיצא מפתח ביתו.

אם אני רוצה להביא אותו למפגש חי אני צריך לתת לו ערך מוסף שיהפוך את השיעור או ההרצאה לאירוע חווייתי. הדבר מחייב אותנו לחשיבה יצירתית. לעיתים זה יכול להיות אפילו באמצעות כיבוד טעים-ממש כמו הקליות והאגוזים של ליל הסדר, רק בגרסה יותר מושקעת. חז"ל אמרו שלגימה מקרבת. 'כיבוד' אולי נשמע כמו דבר שולי, אבל גם לדברים הללו יש חשיבות".

לא מכבר ערך הרב ישי 'ליל שבת לדוגמא' בהשתתפות כמאה איש. המטרה לא הייתה רק ללמד אותם מהי השבת, אלא להדגים זאת באופן חווייתי. המשתתפים ישבו סביב שולחנות ערוכים במטעמי שבת, כאשר ההסברים ודברי התורה משולבים בנגינה מוסיקלית של זמירות שבת.

"במקום הרצאה רגילה באורך שעה ורבע על ערך השבת, יצרנו עבורם חוויית שבת שבה מעורבים כל החושים: שמיעה, טעם ומראה". אומר הרב ישי. "אנשים הרגישו בחוש איך השבת יוצרת פסק זמן במרוץ החיים וחוויה משפחתית משותפת. על הבסיס הזה אפשר לבנות קומה נוספת, של הבנת קדושת השבת ומשמעותה הרוחנית".

"דיברנו על כך שהשבת מבהירה לאדם מהו הערך המרכזי של חייו. לדוגמא, כאשר סגל האוניברסיטה שובת, אנחנו מבינים שהמטרה המרכזית שלו איננה ללמד; אלא לקבל משכורת. בדומה לכך, כאשר יהודי מניח בצד את עיסוקי החולין ושובת ממלאכתו, הוא מוכיח בכך שהעבודה היא עבורו רק אמצעי, ואילו התכלית

הרב ישי וליס

הרב שלמה שבקס

הרב יעקב זייר

הרב יעקב זייר רגיל לפנות לציבור דוברי אנגלית בארץ ובח"ל. מטבע הדברים, לכל ציבור יש את המנטליות והניואנסים שלו. ההמלצה שלו היא לפתוח את השיחה בנושא אקטואלי כלשהו, כזה שהשומעים יתחברו אליו, אך מאידך לא יעורר מחלוקת.

"אני מגיע מהתחום הטכנולוגי, תחום שמעורר הרבה סקרנות בציבור, ולכן אני בוחר לא פעם בנושא מהתחום הזה. אני מוצא דרכים לחבר מושג או רעיון טכנולוגי חדשני למסר או לרעיון תורני. בצורה כזאת אני מראה להם איך התורה מתמודדת ומתייחסת לחידושי המאה ה-21. הרבה פעמים אנשים מופתעים לגלות עד כמה המסרים והרעיונות של התורה רלוונטים בעידן המודרני, ואף יותר מאשר בכל עידן אחר."

הרב זייר מציין שלא תמיד צריך לחפש נושא לשיחה. לעיתים עצם המפגש עם אורחות חייו של יהודי שומר מצוות עשוי לעורר את סקרנותם של יהודים רחוקים ולגרום להם להתעניין ולשאול שאלות.

"יש לי חברים מתקופת התיכון שאינם שומרי מצוות", הוא מספר. "מבחינתם הדת היא דבר המיועד לאנשים שזקוקים לעוגן רוחני בשביל להסתדר בחיים. לפני שנים, כשהיינו נפגשים אחרי שהתחזקתי במצוות, הם היו מתפללים עלי, למה אדם מוצלח ויציב כמוני בחר בהגבלות הכרוכות, לכאורה, בחיי תורה ומצוות? הם היו שואלים אותי-לא הייתה לעשות הרבה כסף? לא הייתה רוצה לטייל בעולם וליהנות מכל מה שהחיים יכולים להציע לך? בשביל מה כבלת עצמך בכל הכללים הללו?"

"היום, בגיל מבוגר יותר, כשהם רואים את נועם השבת, כשכל המשפחה מתכנסת סביב שולחן אחד, או כשהם רואים אותנו מחתנים ילדים בגיל צעיר, בעוד שלהם יש ילדים מבוגרים שאפילו לא מעלים בדעתם להתחתן, הם אומרים לי-כמה חבל שבשעתו העדפנו את המדרך אחרי חומרנות קצרת-רוח, על פני ערכים רוחניים. בטווח הארוך אנחנו רואים שצדקת! עצם המפגש של אדם חילוני עם משפחה שומרת מצוות יכול להיות פתח לשאלות רבות, העשויות להוביל למפנה בכל חייו. מבחינה זו חשוב שנזכור שכל אחד מאיתנו הוא בעצם שגריר של תורה. בין שנרצה בכך או לא-אנשים מתבוננים בנו ובהתנהגותנו."

"עוד נקודה שכדאי לדעת, היא שלא תמיד אנחנו מוכרחים להיות אלה שיזמים את השיחה. לעיתים עדיף לתת להם להיות אלה שפותחים בשיחה ושואלים את מה שמעניין אותם. הרבה פעמים כשאני עורך סעודות שבת או ליל הסדר עם אנשים שאינם שומרי תורה, אני מאזין בסבלנות למה שיש להם לומר, ואז ממשיך את אותו הנושא תוך הבאת דברי חז"ל או ציטוט של אמירה בנושא מפי רבותינו.

"יש תועלת רבה בכך שהשואל פונה אליך ביוזמתו, כי אז אתה יודע מה מעניין אותו באמת, ולא צריך למצוא דרכים שונות לעורר את סקרנותו. עם זאת, אני נוהר שלא להפוך כל מפגש איתם לשיחת מוסר, כי הדבר רק ירתיע אותם, ובעתיד יגרום להם לחשוב פעמיים לפני שיבואו אלי. לכן אני מניח להם להתבטא בחופשיות, ורק אז מגיב בדברים תורניים."

אחת התופעות המעניינות בחברה הישראלית היא; שאחוז גבוה מהציבור, אפילו זה שאינו מגדיר את עצמו כשומר מצוות, מקיים צורה כלשהי של סדר ליל פסח, גם כאשר הדברים נעשים מתוך בורות. הרב ישי וליס מספר כי בליל סדר לדוגמא' שערך לפני כמה שנים, אחד המשתתפים הביא 'הגדה קיבוצית' מלאה בשיבושים ועיוותים, שאותה היו קוראים אצלם בבית.

אחרי השיעור, כשהבין את המשמעות האמיתית של ליל הסדר, הוא הודיע כי השנה, כשיערוך ליל הסדר עם בני משפחתו המורחבת יקפיד על אמירת ההגדה אמיתית, כדת וכדין. "היסוד של ליל הסדר הוא להעביר לדור הבא את סיפור יציאת מצרים", הסביר אותו אדם. "בקיבוץ שינו את ההגדה כדי להחזיר בנו את עקירת המסורת. אם כן, גם אני למדתי מכך שמותר לעקור את המסורת הקיבוצית ולחזור למסורת המקורית של עם ישראל..."

עם זאת, עצם ההקפדה על ליל סדר ואכילת מצות, מלמד כי בעומק הנשמה חש היהודי כי חג הפסח מציין את תשנית קיומו של עם ישראל, הדבר הבסיסי שאי אפשר לוותר עליו. אם נדע לעורר את הנקודה הרוחנית הזאת באמצעות 'את פתח לו', הרי שנזכה להפוך את הנקודה היהודית לשלהבת עולה, כזו שתפדה את האדם מגלות הנפש לחירות רוחנית.

יו"ר ערכים הרב יוסף וליס: "למרות האתגרים והקשיים, רואים צימאון גובר ליהדות"

אחי ורעי, ידידי 'ערכים'.

"רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום".

בערב ראש השנה תשפ"ד, כאשר נערכנו ב'ערכים' לשנה הבאה, ציפינו לחורף ארוך של עשייה מבורכת בתנועת התשובה. אולם פרוץ המלחמה בשמחת תורה, הגבילה את כל התוכניות. חרדה ודאגה מילאו את הלבבות. השבועות הראשונים למלחמה התאפיינו בחוסר וודאות.

לא יכולנו לקיים סמינרים בקצב שאנו מורגלים אליו, כי רבים מבתי המלון איתם אנו עובדים היו תפוסים לצורך אירוח המפונים. עובדה זו הציבה בפנינו אתגר: איך מתמודדים עם המציאות הזאת, וכיצד ממנפים אותה לצורך הגברת תנועת התשובה, כאשר המצב ישתפר בעז"ה?

הוחלט לנצל את מעט המלונות שעדיין פנויים בימים אלה, על מנת לקיים לפחות סמינר אחד מכל סוג, זאת כדי לשמור על הקשר בין צוות 'ערכים' לבין הציבור שאנחנו פועלים עימו. במקביל, פתחנו במתכונת חדשה של 'סמינרים מקומיים': סדרות של הרצאות בתדירות גבוהה מהרגיל, בהם אנו מעבירים תכנים מהסוג שבימים כתיקונם נמסרים בסמינרים הרגילים.

פעילות מיוחדת נערכה גם בקרב ציבור המפונים השוהים בבתי מלון. למרות מורכבות המצב וחוסר הוודאות, הצלחנו לקיים הרצאות; במהלכן נוצר קשר אישי עם משפחות רבות, ובעז"ה כאשר השערים יפתחו ובתי המלון ישובו לפעילות סדירה, נוכל להזמין גם אותם לסמינרים.

בתקופה זו המשכנו לקיים שבתות ערכים לתורמים, אך צמצמנו את תדירותם, והמשתתפים נאלצים להסתפק בתנאים מעט פשוטים יותר ממה שהורגלו בעבר. לשבחם של התורמים ייאמר, שהם הבינו את אילוץ המצב, ושמחנו לראות אותם מגיעים לאירועים ללא תלונות. בכמה מקרים ניצלנו את קיום הסמינרים ושבבתות התורמים כדי להביא לבתי המלון צוות מרצים מורחב, שיצא לגיחות בבתי המלון הנמצאים ברדיוס הסמוך, בהם שוהים מפונים; כדי לקיים גם בהם פעילות והרצאות.

למרות המגבלות והאתגרים, מורגש בתקופה זו צימאון עצום ליהדות. ראינו זאת בתחילת המלחמה, ואנחנו רואים זאת גם בימים אלה, כאשר נרשמת עליה דרמטית במספר המשתתפים בהרצאות, עד כדי הכפלת כמות הנוכחים בחוגי בית. עם ישראל מחפש בשעות הקשות אחר עוגן רוחני, ויש לנצל את שעת הרצון הזאת כדי לקרב יהודים לאביהם שבשמיים.

לקראת חג הפסח-חג האמונה העומד על פתחנו-כולנו תפילה לבורא עולם שיחוס ברחמיו על עם מקדשי שמו, ויציא את השבויים מאפילה לאור גדול, ישלח רפואה ונחמה לכל הפצועים והנפגעים, יערה ממרום רוח טהרה, ויחיש מהרה את הגאולה השלמה.

הרב יוסף וליס
יו"ר אירגון ערכים

לשונות של גאולה

והוצאתי

מדוע אנחנו מסבים סביב שולחן הסדר?

ליל הסדר, הלילה הקדוש והנשגב מורכב מהלכות שונות ופרטים רבים. גם בנוגע להסיבה, ישנם דינים מדויקים. על ההסיבה בליל הסדר אומר רש"י (סוכה, ו) שמי שמסב "אינו טרוד בדברים אחרים". למה הכוונה?

היציאה של בני ישראל ממצרים לא הייתה רק יציאה גיאוגרפית, אלא גם יציאה מגבולות נפשיים, ממערכת חשיבה. יציאה מהתלות בעולם הטבע, ומהמחשבה שהוא מקור הכוח והישועה.

אדם שיצא לעבודה, יודע שהוא צריך לעשות מלאכתו נאמנה, לעבוד בצורה יעילה ולהיות נאמן למעסיק. אבל האם הדברים האלה מטרידים אותו? מדירים שינה מעיניו? גורמים לו לעבוד כשהוא מודאג וטרוד כל העת?

אצל אדם בעל הסתכלות נכונה, התשובה היא 'לא'. להפך, הוא אוהב את עבודתו, ועושה אותה בשמחה ובנאמנות. הוא בן חורין!

כיצד? כאשר הוא שם דגש על הייעוד שלו, על התפקיד שלו. הוא רואה בכל העולם אמצעי לחיים, ולא מטרה. העבודה, הפרנסה וגם שאר הדברים החומריים שיש לאדם-הם דברים נפלאים, אבל ההגדרה שלהם היא 'אמצעי לחיים', לא החיים עצמם. החיים של האדם הם הייעוד שלו, התפקיד שלו כאן בעולם.

במצרים, במיצרים של עולם החומר, התפיסה השלטת היא "אני פועל, עושה, יוזם, מחליט, קובע ומייצר תוצאה". זה מה שמחזיר באדם את האשליה שהוא בעל השליטה, ואם הוא לא שולט-אז הוא סובל מכעסים, חרדות, מתחים, דכאון, ועוד מצבים רעים. שהרי הוא היה יכול, והוא לא הצליח!

לעומת זאת, בתורת האמת, בדרך היהדות, מושרשת בנו ההבנה שההצלחה איננה תלויה בתוצאה. ההצלחה היא עצם העשייה. "לא עליך המלאכה לגמור". ההצלחה היא צמיחה, היא התקדמות. הדגש הוא לא על התוצאות, אלא על עבודת המידות של האדם.

גם הממון ואמצעי הפרנסה הינם אמצעי-מקום של 'אימון' לעבודת ה', לחיזוק האמונה והביטחון בה', לשיפור המידות, ולתיקון האישיות של האדם.

ה'הסיבה' בליל הסדר איננה רק משהו נחמד שמזכיר את החירות. טמון כאן עניין מהותי. הקב"ה הוציא אותנו ממצרים למדבר שממה-כדי שנשנה את כללי החיים שלנו, שנצליח להוכיח לעצמנו שאנחנו לא מוגבלים לקביעות שאומרים "אם יש לך-אז אתה מאושר". "והוצאתי-אין הכוונה רק ליציאה ממצרים, אלא ליציאה מאמונה בדרכי הטבע.

ההסיבה היא סמל לחוסר שעבוד וחוסר טרדה, ולכן גם עניי שבישראל-צריך להסב בפסח. למה? כי הוא יודע שגם המצב העגום והכואב שלו, הוא לא מטרת החיים. הוא לא 'סתם' כאב, אלא התפקיד שלו, הייעוד שלו.

זוהי הגאולה-גאולה מתלות בעולם החומר, ומיקוד בייעוד ובתפקיד של האדם. ההסיבה היא לא מצב גופני, אלא מצב נפשי. צורת החשיבה של "אם-אז" היא הגבלה של האדם. השחרור של האדם הוא לא עוד חומריות, אלא שמחה, סיפוק, אנרגיה ומוטיבציה, גם כאשר החומריות אינה בנמצא.

אנשי המדע מחפשים תמיד מה עוד יש בעולם. הם לא מאמינים שמה שהם רואים זה חזות הכל, אלא מבקשים תמיד למצוא היכן יש קולות שנוכל לשמוע רק עם כלי שמיעה חדים יותר, או מראות שנוכל לראות עם כלי תצפית משוכללים יותר.

הם מבינים שמה שהם רואים-הוא לא חזות הכל. יש מעבר, עוד יסודות, עוד חוקים בטבע.

עוד יגיע היום בו נראה באופן חושי שחוקי הטבע-גם הם לא חזות הכל. יש לחוקי הטבע עוד חוקים מעליהם. חוקי הטבע הם רק תוצאה של חוקים רוחניים.

ונחתום בברכת "והוצאתי אתכם"-שנוכה לצאת ממערכות חשיבה מגבילות; למערכות חשיבה מצמיחות!

הרב אייל אונר

והצלתי

הרכבת שיצאה לדרך

בסיומו של כל סמינר ערכים, מתקיים 'סימפוזיון', סיכום לסמינר בו עולים המשתתפים, מחווים את דעתם ומביעים את רגשותיהם לטוב ולמוטב.

בסיומו של הסמינר הראשון שנערך להורים לנוער מתמודד, עלו כמה הורים, וסיפרו בהתרגשות על הקשיים שהם עוברים, על החששות להיחשף בסמינר, ועל התפנית שחלה בהם בעקבות מה שלמדו וחוו בסמינר.

ואז קם אחד האבות והצהיר בזעם: "אני מאד כועס עליכם! למען האמת, ליבום' כזה בפרצוף, לא ציפינו. לא התכוונו למשפט כזה, לעיני כל הקהל, חאת אחרי מאמץ אדיר של שלושה ימי סמינר, בהם המרצים כמעט ולא פסקו מלהקשיב ולכאוב את צרותיהם של המשתתפים.

בעודי מנסה להתאושש מהמבוכה, ממשיך האבא וזועק מקירות ליבו: "יש לי שבעה בנים, בלי עין הרע, הקטן לומד כיום בכיתה ז'. אם הייתי שומע את הדברים ששמענו כאן כשהבן הגדול היה בכיתה ז', הוא לא היה יושב שנה וחצי בכלא באר שבוע!... איפה הייתם עד היום?!"

בזווית עיני אני רואה בקצה האולם אברך יקר ונמרץ, מחייך חיוך דקיק של ניצחון ורק אני הבנתי למה.

חודשיים קודם לכן היינו אמורים לקיים סמינר לקהל יעד שונה לגמרי, במלון בדרום הארץ, והתברר שהרישום איננו כמצופה. פנינו ליו"ר הארגון, הרב יוסף וליס, כדת מה לעשות. והרב וליס השיב: "נכון, 'ערכים' הוקם על מנת לקרב חילונים שהתרחקו מדרכי ה' כבר כמה דורות, אבל אני מקבל עשרות פניות כל חודש מהורים אובדי עצות מתוך המחנה שלנו, שזועקים מקירות ליבם: 'הצילו את הילדים שלנו שהתרחקו מד' בדור הזה!... יש לכם מרצים שעוסקים בחינוך שנים רבות, שיודעים לגעת בלבבות, תעשו משהו!"

"ומי אמר שנצליח למלא רישום?" תהיתי. הרי ההורים לא ירצו להיחשף. לבסוף הוחלט לעשות סמינר בנושא 'חינוך'.

בסוף הסמינר ניגש אלי אותו אברך, שיושב כעת בקצה האולם ומחייך, ואומר לי: "אני עוסק עם נוער מתמודד, ואני אומר לך-תעשו סמינר להורים מתמודדים. תנו להם הדרכה, זו הצלחה כפשוטו". אמרתי לו: "אתה יודע מה המשמעות להתחייב למלונות על סמינר? מי מבטיח לנו שהורים ירשמו ויגיעו?"

והאברך עונה בביטחון: "אל דאגה! אני אמלא את הסמינר במשתתפים". לתומי, האמנתי לו. הרב וליס אומר "קופצים לים וד' יעזור". הגיע מועד הרישום, והיחיד שנרשם הוא... אותו אברך. כולם מתחמקים בטיעונים שונים. מה יהיה?

הגמרא (פסחים קיא) אומרת "קשים מזונותיו וכן זיווגו של אדם כקריעת ים סוף". מובא בשם הרבי רבי בונים מפשיסחא לבאר את דברי חז"ל אלו עפ"י המכילתא דרשב"י (יד) על הפסוק "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון". "בארבע כתות עמדו ישראל על הים, אחת אומרת נפול לים, ואחת אומרת נחזור למצרים, ואחת אומרת נעשה מלחמה, ואחת אומרת נצווח כנגדך".

אומר הרבי רבי בונים: כאשר עם ישראל היה במלכוד ולא ידע כיצד להיחלץ ממנו, עלו הרבה רעיונות מפי העם, מה כדאי לעשות כדי להינצל; אבל אף אחד לא העלה בדעתו שהישועה תבוא דווקא מקריעת ים סוף. הוא הדין לגבי מזונותיו וזיווגו של אדם-האדם יכול לתכנן ולהציע רעיונות מהיכן תבוא ישועתו, אבל הקב"ה יראה לו את הישועה ממקום בלתי צפוי.

גם כאן, מסובב הסיבות מילא את הרישום לסמינר בדרכים אחרות ממה שחשבנו, והסמינר היה מלא עד אפס מקום. עתה, כאשר האבא עולה חזק "איפה הייתם?!" הבנו שהרכבת יצאה לדרכה. מאז ועד היום, כשלושת אלפים זוגות הורים השתתפו בסמינר, שם קיבלו את הכלים לבניית קשר נכון בין ההורים לילדים, מה שסייע לקרב את ילדיהם לקרבת ד'. הורים אלו קיימו בחסדי ד' "והצלתי" לילדיהם, המתמודדים במיצרם הפרטי...

הרב שמואל רוטנברג

וגאלתי

גאולת עולם לעם עולם

גאולת מצרים מתוארת בתורה בארבע לשונות: "והוצאתי... והצלתי... וגאלתי... ולקחתי". ומדוע השמיע הקב"ה לעם את ארבע לשונות הגאולה, הלא מדובר במילים נרדפות! וכי לא די היה בלשון אחת? ומה מבטאות ארבעת הלשונות?

עומק העניין הוא, שכל אחת מן הלשונות היא ביטוי לדרגה גבוהה יותר של חירות. הכוס הראשונה היא ביטוי להפסקת עבודת הפרך, הכוס השנייה היא ביטוי ליציאה ממעמד העבדים, הכוס השלישית נמזגת לכבודה של הגאולה.

לגאול' בלשון הקודש פירושו: לקנות. עם ישראל הופך להיות "עם זו קנית". עם עבדים הופך לעם הנצח, שגם אם יעבור מה ייעבור, תמיד יישאר עם הנצח. עם הנצח, אבל שונה משאר עמי העולם. הוא לעולם עומד מנגד, לעולם מעל הטבע.

כאשר עם ישראל נגאל מגלות מצרים, הוא הפך להיות עם שאיננו שייך למשפחת העמים. עומד הוא בפני עצמו מול עולם של שקר, טומאה, שנאה. אבל הוא תמיד יעמוד שם בשלווה וחיך. הוא ישנה את העולם ויביא לעולם את הבשורה של אור התורה-המוסר האלוקי הבלתי משתנה, ערכי משפחה, משפט וצדק. וכך הפכה גאולת מצרים; למהלך של תיקון העולם.

וכפי שכתב ההיסטוריון האנגלי פול ג'ונסון (ההיסטוריה של היהודים): "ל היהודים] אנו חייבים את הרעיון של קדושת החיים... של המצפון האינדיבידואלי... ומושגים רבים נוספים המהווים את הריהוט המוסרי הבסיסי של הנפש האנושית. ללא היהודים [העולם] עלול היה להיות מקום ריק בהרבה".

ותומס קהיל בספרו 'מתת היהודים', כותב: "היהודים נתנו לנו את החוץ ואת הפנים ואת תפיסת עולמנו ואת חיינו... למעשה רוב המושגים החיוביים שלנו: חדש, הרפתקה, הפתעה, מיוחד, אישי, אדם, ייעוד, זמן, היסטוריה, עתיד, חופש, קידמה, רוח, אמונה, תקווה, צדק-הם מתת היהודים".

וכל זאת, כאשר אנחנו היינו מעטים מכל העמים. שוכנים בפנינה נידחת של העולם. בעוד מצרים, אשור, בבל, פרס, יוון, רומא ועמים אחרים הקימו אימפריות רחבות ידיים. ובעקבות חורבן הבית אף גלינו מארצנו, פזורים על כל העולם, נתונים תדיר לרדיפות, גזירות, מעשי טבח, גירוש, אפליה ושנאה. ולמרות זאת, לא רק ששמרנו על ייחודנו, אלא גם שגשגנו והשפענו על העולם.

השפעת גאולתן של ישראל, בלי שום ספק הביאו בשורות רבות לעולם. אפשר לסכם אותן במילה אחת-גאולה... לעולם כולו.

הרב ישעיה הורוויץ

ולקחתי

כשאין ספק

הגאון הרב יצחק אריה וורמסר זצ"ל, מי שהיה ידוע בכינויו 'הבעל שם ממילשטאדט', נודע כבר בילדותו ביכולות השיבה וניתוח מרשימות ביותר, והיה משיב למלמדיו בפיקחות וחריפות מדהימה. שמו יצא למרחוק, והגיע אף לחכמי האומות.

כששמע הדוכס שבעירו על 'ילד הפלא היהודי', ביקש לפגשו, והדגיש שלאחר שיביאווה אל חצר הארמון-יניחוהו לבדו.

הרב וורמסר הגיע אל חצר הארמון, והוא בן תשע שנים בלבד. הוא סקר במבטו את החצר והארמון. איש לא היה שם. אט אט צעד לעבר הדלת, נקש עליה, ומשלא נענה, נכנס פנימה. בתוך הארמון היו חדרים רבים, אך הוא לא נכנס אליהם, ומייד עלה לקומה השניה ונקש על אחת הדלתות. הדלת נפתחה, ומעברה השני עמד הדוכס בכבודו ובעצמו, כשהבעת התפעלות נסוכה על פניו.

"כיצד מצאת אותי כל כך מהר?" שאל.

"פשוט מאוד. הבטתי על הארמון מבחוץ, והבחנתי בכך שכל החלונות מוגפים, למעט חלון אחד. מכך הנחתי שאתה צופה בי מאותו חלון, כדי לראות כיצד אפעל".

"ומה בדבר המשרתים החסרים, האם לא הופתעת להגיע אל ארמוני ולא לראות בו נפש חיה?"

"גם בביתי אין משרתים, לכן אין בכך שום הפתעה עבורי".

"אכן כך... לפעמים משרתים הם רק כאב ראש. הרי אם היו כאן משרתים, בטח היית שואלם היכן אני, ויתכן שהיית מקבל תשובות מגוונות. למי מהם היית מקשיב?"

"לרובו" השיב הילד נחרצות. "הולכים אחר דעת הרוב".

"אם כך, מדוע אינך הולך אחר דעת הרוב בעולם, וממיר את דתך?"

חיך לעומתו הילד; "אם בעת בואי אל הארמון היו כאן משרתים, והייתי שואלם למקומך, אזי הייתי הולך בעקבות תשובת הרוב. אבל עתה-שאתה עומד לנגד עיני, וידוע אני בוודאות שכאן מקומך-גם אם כל משרתיך כולם יאמרו לי שאתה במקום אחר-לא אשמע להם. שהרי אין לי ספק שכאן מקומך. כך גם אנו במעמד הר סיני פגשנו וראינו את האלוקים בעינינו. אין לנו ספק בקיומו ובתורתו, ובמקום שאין ספק-אין משמעות לדעת הרוב!"

הלשון הרביעית של הגאולה היא 'ולקחתי' אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים"-בזמן ששלושת הלשונות הראשונות עוסקות ב'גאולה מ... לשון זו עוסקת ב'גאולה אל... הקב"ה לא רק הוציא אותנו ממצרים, אלא גם לקח אותנו להיות לו לעם.

הרב ברוך ברק שליך

והבאתי

רק תצעק!

בבני חיי ומזוני, ולכן אם תבקש ותתפלל בעת הזאת-בוודאי ישמע הקב"ה לתפילתך, וימלא כל משאלות ליבך לטובה ולברכה.

"כימי צאתך מארץ מצרים הראנו נפלאות... כך אם נצעק בקול גדול, אבא, תגאל אותנו!" יהיה בכוח הצעקה הזו לגאול אותנו!

בפרשת פקודי מופיע הפסוק: "אלה פקודי המשכן, משכן העדות... מפרשים רבים עומדים על כפילות המשכן בפסוק. הגאון רבי חיים פלאגי ז"ע מבאר זאת כך: המילה 'משכן' מופיעה פעמיים, כי היא מרמזת על כך שהקב"ה נטל מאיתנו את שני בתי המקדש כמשכון על עוונותיהם של ישראל.

בדיני משכון נאמר בפרשת משפטים, שאם ניתן למשכון כסות לילה, על המלווה להחזיר ללווה את הכסות בלילה, שהרי ישן? "והיה כי יצעק אלי...".

ואם בית המקדש הוא בגדר משכון, עלינו לצעוק אל ד' אלוקינו, ולבקש שישב לנו את המשכון. ונוכה ויתקיים בנו המשך הפסוק "ושמעתי כי חנון אני...", וכך ישיב לנו הקב"ה את המשכון, יבנה לנו את בית המקדש השלישי, ויראנו בבניינו, וישמחנו בתיקוננו, וישב שכירתו לתוכו במהרה בימינו אמן.

הרב מאיר ארוז

כולנו צריכים ישועות. גאולה, רפואה, פרנסה, הצלחה... מה אנו יכולים לעשות כדי לקרב זאת? התשובה טמונה בדברי הירושלמי, בפרק 'ערבי פסחים'.

"מניין לד' כוסות בפסח? אמר רב יהודה, כנגד ד' לשונות של גאולה והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי...".

מדברי הגמרא עולה כי שותים ארבע כוסות בליל הסדר, כנגד ארבע כוסות של גאולה. אך ישנה עוד לשון של גאולה: "והבאתי... אתכם אל הארץ" (שמות ו, ח).

ומדוע איננו שותים כוס חמישית בליל הסדר? זאת מפני, שהלשון החמישית עדיין לא התממשה. היא מכוונת כנגד הגאולה העתידית.

אך זאת צריך לדעת-שהתנאי לגאולה תלוי בנו! אומר 'השפת אמת' שאנשים חושבים שאנו לא נגאלים מפני שהמשיח לא מגיע, מפני שאין לנו 'דעיא מהמנא' שיגאלינו, כפי שגאלנו משה רבנו ממצרים.

אך אם נעייך בתהליך גאולת מצרים, נבחין בפסוק, אותו אנו אומרים גם בליל הסדר: "ונצעק אל ה' אלוקינו" הפסוק הזה הוא התשובה. הצעקה שצעקו אז בני ישראל-היא הייתה המפתח לגאולתם! רק לאחר צעקה זו נגאלו ישראל.

כדאי לדעת, בעת אמירת פסוק זה בהגדה, בלילה המיוחד בו השמיים נפתחים, זהו זמן מסוגל לבקש, לצעוק ולהתחנן על כל המצטרך לנו

בעקבות

הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זי"ע

יומא דהלולא-ט"ו ניסן

מדוע צץ נחש במסדרון הישיבה?

הישיבה הנערץ עליהם ביותר, ודאי יש לקיים את רצונו.

רק בעיני אחד מהם, מצעירי התלמידים, לא נשאו הדברים משום מה חן וחסד. הוא בחן את הפקודה החדשה לו, והחליט כי הוא מעדיף לשהות בעצם חג השבועות בבית הוריו. מבלי לתת דין וחשבון לאיש, הוא קם ונסע לביתו בערב החג, במחשבה שבין בחורים רבים כל כך, לא יבחין איש בהעדרו. אך את ראש הישיבה הפיקח, הוא לא לקח בחשבון.

הרב וואזנר, באהבה העצומה שרחש לכל תלמיד ותלמיד, הבחין מייד בהעדרו של הבחור, ובמוצאי החג שלח לקרוא לו

לחדרו. תחילה שאל את הבחור מדוע נהג בצורה כזו, ואיך הרהיב בנפשו להפר את פקדת רבו, ואחר כך העמידו על חומרם של דברים. "האם ידעת עד כמה מחמירים חז"ל על כך? עונשו של פורץ גדר חמור ביותר, והלוא נאמר 'פורץ גדר-ישכנו נחש'!" ובדברים אלו שלח את הבחור מלפניו.

הבחור יצא מחדרו של הרב וואזנר, ופנה לשוב אל אולם הלימוד. באמצע הדרך נבעת הבחור לפתע, הוא הבחין בנחש שחור ומגודל המתפתל בנחת סביב עצמו. מרוב פחד נשא הבחור את רגליו, ונמלט מהמקום בקולות

זעקה. עד מהרה הגיע לישיבה לוכד נחשים מומחה, שירה בנחש מטווח קרוב. רעם הירייה נשמע היטב עת פילח את האוויר, אולם הוא לא פגע בנחש, כי אם המשיך בדרכו וננעץ כחץ בתוך כותלו של היכל הישיבה. ירייה נוספת שמה קץ לחייו של הזוחל המאיים.

מאז אותו היום בו נוכחו הכל לראות במוחש, מול עיניהם, את חומרתה של פריצת גדר. הקליע הנעוץ בקיר הישיבה נותר שם למזכרת נצח. ומני אותו אירוע, לא ההין איש לפרוץ ולסתור את דבריו של ראש הישיבה, ביודעם שדבריו קדושים ואמרותיו אמרות טהורות המה.

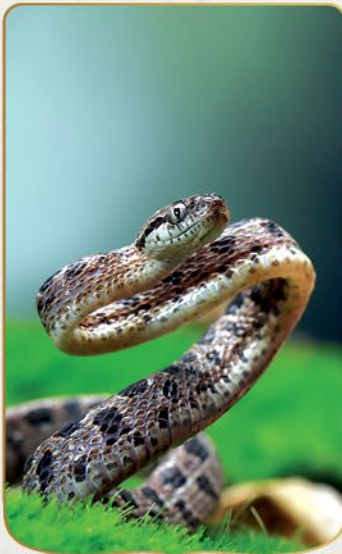
זר הנכנס בשערי ישיבת חכמי לובלין המעטירה שבבני ברק, מאבד לרגע קט את עשתונותיו. המולת הלומדים החזרת כהד מבין כותלי הבניין, נשמעת כנהמה בלתי פוסקת, משל מדובר היה בכביש סואן במיוחד או בגלי ים סוערים השוצפים לחוף הים. גם מראם של מאות בחורים, היושבים בגב רכון ומתנוודים על גבי גמרות גדולות, מעורר יראת כבוד בליבו של כל משקיף מבחוץ. ידיהם מתנופפות באוויר מתוך רתיחה, ופניהם אדומות ומשולהבות בעליל. ניכר לעין כל כי הם מנותקים לחלוטין מן ההווי הארצי, הגשמי של העולם הזה, ומרחפים הם אי שם באטמוספירה גבוהה יותר, למעלה מן הטבע.

ואם במשך כל ימות השנה שוררת באולם הלימוד אווירה של קדושה והתעלות, על אחת כמה וכמה בימי ספירת העומר, ימים ספורים טרם התקדש חג מתן תורה, נראית רצינות רבה על פניהם של הלומדים הצעירים, המכנינים עצמם להיות ראויים למעמד קבלת התורה הקדושה.

לפתע משלך הס בחלל. רק קול חריקות מושבי העץ נשמע, עת קמים באחת מאות בחורים על רגליהם, פניהם מופנות בהערצה לכיוון פתח האולם, משם נכנס ראש הישיבה הדגול.

הרב וואזנר, ראש הישיבה, ניגש למקומו הקבוע, וממתין עד להתיישבותם של אחרוני התלמידים, בטרם הוא פותח את פיו. כאשר שב השקט ותופס את מקומו, עומד הרב, ומכריז את הודעתו הקבועה לימים אלו: "היות ובישיבתנו הקדושה לומדים בחורים בני תורה, דורש אני מכולם להישאר ביום חג השבועות בין כותלי הישיבה, על מנת לשכון באוהלה של תורה בעצם היום הקדוש, כפי הראוי לבני עלייה."

התלמידים, שהורגלו בהנהגה זו עוד משנים קודמות, קיבלו את דבריו בשויון נפש. עוד משחר נעוריהם חונכו הם לציית לגדולי ישראל ולהישמע להוראותיהם, ועל אחת כמה וכמה תקף הדבר כאשר מדובר בדבריו של ראש

מתולדותיו

נולד בב' באלול תרע"ג לאביו ר' יוסף צבי וואזנר, בוינה שבאוסטריה. בצעירותו נסע ללמוד בישיבת חכמי לובלין, שם עלה והתגדל מאד. בשנת תרצ"ח עלה לארץ והתישב בירושלים תחילה, שם היה למורה צדק. עם הזמן עבר לבני ברק והתמנה לרבה של שכונת זכרון מאיר, שנקראה על שם רבו, רבי מאיר שפירא מלובלין. כבר בתחילת כהונתו כרב יסד את ישיבתו על המפרסמת, ישיבת 'חכמי לובלין', על שם הישיבה שלמד בה באירופה, וחרבה בשואה.

הרב וואזנר נחשב לאחד מגדולי הפוסקים בדור האחרון, ורוב הפוסקים בימינו מתבססים על פסקיו. במרוצת השנים הוא הקים את קהילת 'שבט הלוי' בבני ברק, ועם הזמן יסדו תלמידיו קהילות רבות ברחבי העולם, ההולכות בדרכיו ונשמעות להנהגתו. הרב וואזנר כתב את השו"ת המפרסם 'שבט הלוי', וכן ספרים נוספים.

נפטר בליל הסדר תשע"ה ונטמן בבית הקברות 'שומרי שבת' בבני ברק.

מוסר השכל

הצביק הוא בבחינת יוללה שבזו"י
אלף היסודות החלובים ביהדות הוא
הצביות לצבאי ישראל, בבחינת יו"אלנין
כפי ובלילה שבזו"י.
אין להלל אבריהם של צבאי הצור
הצביקים, הלהווים חו"ה האקלרית
ביונין לבין בוראנו, ואלו אנו אלוט
אבריהם, אפילו בללא הניולת.

עֲרָכִים לְשִׁלְחַן שֶׁבֶת

טְרִיבֵי

ליל האשה החשובה מרת דבורה פרומר עליה בת ר' אברהם שמואל ז"ל

חידון טריביה א-ב לפרשת השבוע. שאלות קלות ומאתגרות כדי שכל בני המשפחה יוכלו להשתתף, ליהנות ולהצליח!

א	לכבוד מי פותחים את הדלת בליל הסדר? ("שפוך חמתך")
ב	אחת מערי הארץ שמזכרות בהגדה של פסח:
ג	ארבע כוסות הן כנגד ארבע לשונות של...
ד	שתיים ממכות מצרים:
ה	מה קוראים בליל הסדר?
ו	מהו הציווי שהוא עיקר מצוות ליל הסדר?
ז	נמצא על קערת הסדר, זכר לקורבן פסח:
ח	ההיפך מעבדות:
ט	לזכר מה אוכלים חרוסת?
י	מי הייתה אימו של משה רבינו?
כ	מה טובלים במי מלח?
ל	מי ביקש לעקור את הכול?
מ	מה חייבים לאכול בלילה הראשון של פסח?
נ	הסימן האחרון של ליל הסדר: אנו בטוחים כי ליל הסדר שערכנו מצא חן בעיני ה', והוא רצוי ומקבל לפניו. ובמלה אחת
ס	מהי המצווה שמתחילים לקיים במוצאי החג הראשון?
ע	כך היינו לפרעה במצרים:
פ	מה עשה ה' במכת בכורות?
צ	אחת ממכות מצרים:
ק	מה חייבים לתת לפני פסח?
ר	פסח הוא אחד משלושת ה...:
ש	"את פתח לו" - למי?
ת	מה עושים הבכורות בערב פסח?

תשובות: א. אברהם ז"ל | ב. מצרים | ג. ארבע | ד. שתיים | ה. מצות | ו. מצות | ז. מצות | ח. מצות | ט. מצות | י. מצות | כ. מצות | ל. מצות | מ. מצות | נ. מצות | ס. מצות | ע. מצות | פ. מצות | צ. מצות | ק. מצות | ר. מצות | ש. מצות | ת. מצות

דיון מסביב לשלחן

שימוש בתנור חמץ לאפייה בפסח, או בתנור בשרי לאפייה חלבית

שאלה

בבית משפחת כהן רבה התכונה לקראת חג הפסח. כלי החמץ נארוז ונסגרו אחר כבוד בארונות, וכלי הפסח הורדו זה מכבר. כעת בעלת הבית עסוקה בהכנת עוגות לימי החג, וברצונה להכין עוגת גבינה לכבוד החג.

אלא שהתנור המיוחד לפסח היה בשרי. כעת עומדות בפני בעלת הבית שתי אפשרויות. האם עדיף להכשיר את תנור הפסח הבשרי כדי לאפות בו את עוגת הגבינה החלבית, או שעדיף להכשיר את התנור החלבי של כל ימות השנה, ולאפות בו את העוגה החלבית לפסח? ואולי אין עדיפות כלל, שהרי הכשרת התנור מכשירה כל בליעה?

תשובה

ראוי שיהיו כלים מיוחדים לפסח, אמנם במקום צורך אפשר להכשיר את כלי החמץ לפסח (פסחים ל, ב).

כלל גדול נאמר בדיון הכשרת כלים - כבולעו כך פולטו, ולכן כלי שבלע על ידי האש, כגון שיפודים, רשתות צליה, תבניות עוגה, הכשרתם היא בליבון על ידי האש; דבר זה מוגדר ליבון חמור. כלי שבלע על ידי מים רותחים על האש, כגון סירים ומצקות, הכשרתם כבליעתם; בכלי ראשון על האש (אורח חיים תנא).

אמנם, ישנו הבדל מהותי בין הכשרת כלים מבשר לחלב לבין הכשרת כלים מחמץ לפסח. בשר בפני עצמו או חלב בפני עצמו מותרים באכילה, ולכן כשנבלעו בכלי מוגדר הכלי היתרא בלע, לעומת זאת, כאשר הכלי בלע איסור גמור, כגון נבלות וטרופות, ורוצים להכשירו הוא מוגדר 'איסורא בלע'. השינוי בהגדרה יוצר הבדל הלכתי.

כאשר הכלי בלע 'היתר', גם אם הוא בלע על ידי האש ממש, מספיק להכשירו בהגעלה במים, ואיננו צריך ליבון. אבל כאשר הכלי בלע איסור על ידי האש; הוא חייב ליבון, היינו הכשרה באש כדי להפליט את האיסור שבלוע בו (משנה ברורה תנא, יט, כח). לגבי כלים שבלועים בחמץ, נחלקו הראשונים האם הם מוגדרים 'איסורא בלע' או 'היתרא בלע'. יש אומרים שמכיון שבליעת החמץ היא במהלך ימי השנה הרגילים, שאז החמץ מותר באכילה נחשב הוא להיתר, ויש אומרים שמכיון שמכשירים את הכלים לזמן שהחמץ אסור באכילה, נחשב הוא לאיסור. השולחן ערוך פסק (שולחן ערוך תנא, ד) שחמץ הוא בגדר 'איסורא בלע', ולכן כלים שבלעו חמץ באש צריכים הכשרה על ידי האש.

מכיון שהכשרת תנור בליבון חמור איננה פשוטה מבחינה הלכתית ומבחינה מעשית, ואילו להכשרתו של התנור מבשרי לחלבי די בהגעלה או בליבון קל, שהוא כהגעלה, (שהרי 'היתר' בלע) עדיף להכשיר את התנור הבשרי שמיועד לפסח כדי לאפות את עוגת הגבינה, ולא את התנור החלבי של כל השנה שבלוע בחמץ, שהכשרתו חמורה יותר.

ואף שמחמירים שלא להגעיל כלים מבשרי לחלבי ולהפך (משנה ברורה תנא, יט), בשעת הדחק כשאין תנור אחר אפשר להקל (פרי מגדים תנב, יג).

סכום

במקרה שאין תנור אחר, עדיף להכשיר את התנור הבשרי של פסח כדי להכין בו עוגת גבינה, ולא להכשיר את תנור החמץ החלבי [וכמובן, כדי להשתמש בתנור זה שוב לבשרי, צריך להכשירו שוב].

המדור נכתב על ידי הרב יעקב דהן שליט"א מו"צ בבית ההוראה של הגאון רבי עמרם פריד שליט"א

עֲרָכִים לִילָדִים

על אלו ארבעה דברים שואלים מה נשתנה?

על טיבול פעמיים, על אכילת מצה, על אכילת מרור, ועל ישיבה בהסיבה.

(הגדה של פסח)

האם מותר לשתות מים לאחר אכילת האפיקומן ומדוע?

כן. שטעם המים אינו מבטל את טעם המצה.

(ש"ע תפא, א ומ"ב ס"ק א)

מהו הטעם לשתית ארבע כוסות בליל הסדר?

חכמים תיקנו שתיית ארבע כוסות של יין כנגד ארבע לשונות של גאולה שנאמרו ביציאת מצרים: "והוצאתי אתכם", "והצלתי אתכם", "וגאלתי אתכם", "ולקחתי אתכם".

(ש"ע תעב, מ"ב ס"ק מג)

[ואף שכתוב גם "והבאתי אתכם", כתב בספר 'המנהיג' שהוא אינו מן המניין, אלא בשורת הארץ היא. ורבי טרפון היה מביא כוס חמישית כנגד 'והבאתי' (אוצר המפרשים פסחים צט, ב)]

וכאן
ההנ שואל

מדוע אסור לאכול מאכלים שונים אחר אכילת האפיקומן?

כדי שישאר טעם האפיקומן, שהוא זכר לקרבן הפסח.

(ש"ע תעח פסחים, קיט)

מדוע אוכלים חרוסת, ומדוע נקראת כך?

נקראת כך על שם הלבנה שהיא 'מעשה חרסין', ואוכלים אותה כזכר לטיט שבו שועבדו במצרים.

(מרדכי בשם ירושלמי, פרק ערבי פסחים)

איזו מצווה מיוחדת מתחילה בלילה שלמחרת ליל הסדר?

ספירת העומר.

(ש"ע תפט, א)

איזה חלק מהמצה נוהגים לשמור לאחר הפסח, ומדוע?

נהוג לקחת חתיכה מהאפיקומן, כסגולה לשמירה.

(פסקי תשובות תעו, ה)

מאחורי הפתאק

לכל דכפין

ביאור: הדבר מוצע לכל מי שרוצה.

דוגמא:

האופניים בבניין שלנו משותפים לכל השכונה. הם מונחים בגינה לכל דכפין-לכל מי שרוצה להשתמש בהם.

מקור:

הגדה של פסח: "כל דכפין-ייתי ויכול, כל דצריך-ייתי ויפסח". תרגום: כל מי שרעב-יבוא ויאכל, כל מי שצריך-יבא וישתתף בסעודת הפסח.

מניין היו לבני ישראל מים לשתות כשעברו בים סוף, והרי מי הים הם מלוחים?

היו נוקבים בקירות המפרידים בין שבט לשבט, ויצאו מהם מים מתוקים (שחור טוב קיד, ז), שנאמר: "ויִנְקְהוּ דבש מסלע ושמן מחֵלְמֵיש צור".

(דברים לב, יג)

מדוע לקה הנילוס תחילה?

כי כשהקב"ה מכה אומה, מכה את אלוהיה תחילה, והנילוס היה העבודה זרה של המצרים.

(שמות רבה ט, ו-ז)

צֵרָה וּמִצְרָה

מי אמרו כשהיו על הים "זה ק-לי ואנווהו", ומדוע?

התינוקות שגידל אותם הקב"ה בצורה ניסית במצרים, כמו עשבי השדה, עכשיו כשנגלה אליהם הקב"ה על הים, הכירוהו ואמרו "זה ק-לי ואנווהו".

(סוטה יא)

כיצד התפרסם נס בקיעת הים בכל העולם?

נבקעו כל מימות שבעולם, אפילו מים שבכוסות ובחביות ובנהרות.

(ילקוט שמעוני שמואל ב, כב)

והגדת לבנד

מדוע בקש הרבי חמץ לפני ליל הסדר?

באותה תקופה אסרה הממשלה באסור חמור ליבא טבק תוצרת חוץ, וקשה מאד היה להשיגו. העובר על החק נדון היה לענש מות. למרות הבקשה המוזרה, עשה העוזר כבקשת רבו. הוא יצא שוב את הבית, וכעבור זמן קצר שב כשבידו קפסא קטנה וצרוכה היטב. "אחד השכנים הואיל למכר לי את צנצנת הטבק, אותה רכש בשוק השחר" ספר השמש, והסיר את העטיפות הרבות שהצפינו את החבילה האסורה.

פניו של הצדיק נהרו משמחה. כעת, הוא שב ובקש שוב: "עתה, צא בבקשה והשיג לי צעיף טורקי משבח, מאת אחד מבתי היהודים". גם פריט זה נאסר ביבוא וסחורה, וענש המחזיק בו היה מות. אחרי זמן קצר, שב המשמש כשבידו שק אטום, ובו טמונים כמה צעיפים טורקיים.

או אז, נשא רבי לוי את עיניו למרום, ואמר בהתרגשות: "ראה, רבוננו של עולם, מי כעמך ישראל! הממשלה אסרה על יבוא ומסחר בטבק ובבדי חוץ, הציבו אלפי שוטרים ופקחים, והענישו בקנסות ובענשים חמורים. ולמרות זאת, מבריקים בני המדינה את הסחורה האסורה. ואלו אתה כתבת בתורתך: "מצות יאכל את שבעת הימים ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאר כל גבלך", לא הצבת שום שוטר ופקח, ומי שיחזיק בחמץ בביתו לא יתגלה ולא יענש, לא יישת עליו שום קנס. ולמרות זאת - אין להשיג בבתי ישראל אפילו פרוו של חמץ, בעד שום הון שבעולם! ראה את בניך המקימים מצותיך באהבה וביראה. האפשר לבוא עליהם עוד בקטרוג או טענה...?"

ערב פסח. בכל בתי היהודים עסוקים וטרוידים לסיים את ההכנות האחרונות לקראת החג. הבתים כבר נוצצים ובוהקים מנקיון, החמץ כבר נשרף כלו ולא נותר לו זכר. בקרוב ממש יתקדש החג, אז ישבו כלם ויערכו את ליל הסדר. גם בביתו של רבי לוי יצחק מברדיטשוב, סגנון של ישראל, נערכים לשלחן הסדר. לפתע קורא ר' לוי יצחק לעוזרו, ומבקש ממנו: "אנא, בבקשה ממך, צא כעת, והשיג לי עכשו פרוסת לחם מביתו של אחד היהודים.

הביט העוזר בפני הצדיק ולא הבין. מנין ישיג עתה לחם? וכי נשאר פרוו חמץ כלשהו בבית יהודי...?! אך שמשו של הרבי נצר את תדהמתו בקרבו. את הרבי הקדוש לא שואלים שאלות. החל השמש לטובב בבתים ולהתחנן לקבל פרוסת לחם. "אנא, עשו עמי חסד. לא בשבילי, בעבור הצדיק רבי לוי יצחק. בקש הוא בדחיפות פרוסת לחם". חזר ובקש השמש בכל בית. הללו פכרו את ידיהם או נענעו בראשם לשלילה. כמובן, בשום בית יהודי הוא לא מצא את מבקשו. שוב הוא בידים ריקות אל הרבי, וספר לו כי מאמציו העלו חרס. השיב לו הרבי: "חזר וחפש שוב, ואף תציע לתת תשלום ביד רחבה".

לאחר חפושים ארוכים, שוב שב השמש בידים ריקות, ואמר לרבי: "רבי, חפשתי, אך לא מצאתי לחם בשום בית! גם לא בעד כל הון שהצעתני!"

התחנן הרבי קלות, והורה לו: "כעת, צא והשיג לי מעט טבק תוצרת חוץ!"

מצאו את 10 ההבדלים

גם אתם תוכלו לפאר את שמחתכם במזכרת שי לאורחים! או במתנות לידידים שלכם ולעצמכם!
הכנסו לטורקליני מלכות וקסברגר ולא תפסיקו להתרגש! ברוכים הבאים
 מוקד שירות לקוחות והזמנות: 03-6154900 | www.mwaxb.co.il | r@waxb.co.il

זמנים לחג הפסח

יו"ט שביעי של פסח				שבת חול המועד פסח				חג הפסח			
ר"ת	יציאה	כניסה		ר"ת	יציאה	כניסה		ר"ת	יציאה	כניסה	
ירושלים	19:57	18:42	20:35	ירושלים	19:55	18:40	20:34	ירושלים	19:52	18:38	20:31
תל אביב	19:59	18:57	20:33	תל אביב	19:58	18:56	20:31	תל אביב	19:55	18:53	20:29
חיפה	20:00	18:49	20:36	חיפה	19:58	18:48	20:34	חיפה	19:55	18:45	20:31
באר שבע	19:59	18:59	20:34	באר שבע	19:57	18:57	20:33	באר שבע	19:54	18:55	20:30
								סוף זמן אכילת אפיקומן	00:39		

ערכים מאחלים לכל בית ישראל פסח כשר ושמח

זיכוי הרבים
גם אתה יכול!

ערכים

היו מנויים והפיצו
072-330-35-80

קורס מרצים ערכים

הכשרה יסודית ומקצועית עם המרצים המובילים בארץ

הרב ד"ר דניאל נשיא
הרב יעקב אליצור
הרב דוד ברוורמן
הרב אהרון לוי
הרב צביאלי בן צור
הרב ישעיה הורוויץ

הרב ישי וליס
הרב מאיר אזרזר
הרב שלמה שבקס
הרב אליעזר אזיקוביץ
הרב יעקב שוויי

אימון והכשרה אישית כולל סדנאות תרגול מצולמות
תעודת מרצה מוסמך "ערכים" לכל בוגרי הקורס
ליווי יעוץ אישי לאחר הקורס ע"י צוות ההדרכה

מרחבי!
10 מפגשים בשעות הערב

הקורס יפתח ב:
י"ב אייר (20.5) באולמי בית מרים, הטורים 23 ירושלים

02-5000188
מיועד לגברים ונשים בהפרדה מלאה

ידידי ערכים

זכיתם! מאות משפחות לשוב לבוראם

וזכיתם! בשבת מרוממת ומרגשת

תרמו עכשיו
וקבלו שבת חוויתית במגוון מלונות*

ניר עציון | כינר גליל | רמדה נתניה | נוף כנרת | שלום בית גן | עדן אין | קרלטון | פארק | אנ"א

1-800-35-35-26

*בתרומה מעל 200 ₪ לחודש

העלון מוקדש:
לעילוי נשמה: יוסף איתמר בן אורלי // גבריאלי חיים (עונג) בן ימית שירה // איתן בן דינה
לרפואה שלמה: שלום בן גליה אפרת // נעם בן שרון // ישראל בן זהבה זוהרה // זיו רועי בן מירב
להצלחה: אביאל בן ענת // דביר משה בן לילית // עידו בן יעל // גל שלמה בן עדנה
לזיווג הגון: דוד בן חנה // שרית שרה בת חנה // נועה בת רות שרה

להקדשת העלון חייגו:
072-3303580